

Jaana Leinonen

OSMOS, osallistava monikulttuurinen sosiaaliohjaus, -projektin arviointitutkimus

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Sosiaali- ja terveysalan
kehittäminen ja johtaminen
Opinnäytetyö
05.10.2011

Tekijä Otsikko	Jaana Leinonen OSMOS, osallistava monikulttuurinen sosiaaliohjaus, -projektin arviointitutkimus
Sivumäärä Aika	44 sivua + 4 liitettä 5.10.2011
Tutkinto	Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Koulutusohjelma	Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen
Ohjaaja	Yliopettaja TtT Liisa Kuokkanen
<p>Tämä opinnäytetyö on vuosina 2009–2011 toteutetun OSMOS, osallistava monikulttuurinen sosiaaliohjaus, -projektin kvalitatiivinen arviointitutkimus. Projekti oli Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Helsingin Itäisen perhekeskuksen EU-rahoitteinen hanke, jonka keskeisinä tavoitteina olivat laadukkaan sosiaaliohjauksen opetus ja käytännön toteutus monikulttuurisille perheille sekä ammattikorkeakoulun ja työelämän yhteiskehittelyyn perustuviin työmallien ja rakenteiden kehittäminen. Muita tavoitteita olivat yhteistyön tiivistäminen, koulutuksen sisältöjen ja monikulttuurisen osaamisen kehittäminen sekä opiskelijoiden monikulttuuriseen työhön rekrytoitumisen tehostaminen. Arvioinnin tulosten pohjalta pyritään kehittämään ja juurruttamaan projektin toimintatapa osaksi ammattikorkeakoulun opetusta.</p> <p>Arvioinnin aineisto koostui kahdeksan projektin keskeisen toimijan kirjallisesta kyselystä (n=8), kahdesta opiskelijoille tehdystä ryhmähaastattelusta (n=5), projektin ESR-raporteista (n=3) ja projektin seminaaripalautteista (n=54). Aineistot analysoitiin sisällön-analyyssimenetelmää joustavasti soveltaen.</p> <p>Arvioinnin tulosten perusteella voidaan sanoa, että osa projektille asetetuista tavoitteista toteutui melko hyvin. Yhteistyö tiivistyi ja syveni Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Itäisen perhekeskuksen välillä, opintojaksoja kyettiin kehittämään enemmän työelämlähtöiseksi ja toimijoiden, työntekijöiden sekä opiskelijoiden monikulttuurinen osaaminen kehittyi. Opiskelijoiden kiinnostus monikulttuuriseen työhön kasvoi, mutta tässä vaiheessa ei voida vielä arvioida, onko projekti tehostanut heidän monikulttuuriseen työhön rekrytoitumistaan. Tämän arvioinnin perusteella ei voida sanoa miten maahanmuuttajataustaiset asiakkaat ovat kokeneet sosiaaliohjauksen vastanneen heidän tarpeisiinsa. Arvioinnin tulokset eivät anna myöskään vastausta siihen, oliko sosiaaliohjauksen opetus ja käytännön toteutus monikulttuurisille perheille laadukasta.</p>	
Avainsanat	arviointi, hankkeet, monikulttuurisuus, projektit, sosiaaliohjaus

Author Title	Jaana Leinonen Evaluation of Participatory Multicultural Social Counselling (OS-MOS) Project
Number of Pages Date	44 pages + 4 appendices 5 October 2011
Degree	Master's degree
Degree Programme	Development and Management of the Social Services Sector
Instructor	PhD, NN Liisa Kuokkanen
<p>In the OSMOS project (2009–2011) Helsinki City Social Services Department's Eastern Family Centre and the Degree Programme of Social Services at Metropolia University of Applied Sciences developed social counselling in social services centres. The aim of the project was to build a new type co-operation between universities of applied sciences and working life. The main objective was to seek good practices and working methods that would meet the support needs of families with immigrant background, as well as strengthen the families' experiences of participation and becoming heard. The other objectives were to strengthen collaboration, to develop competences of multicultural work and the contents of the courses and to intensify recruitment of the students to multicultural work.</p> <p>This research was a qualitative evaluation of the OSMOS project. The aim of the study was to evaluate what worked well and what should be developed in the project in the future. The study gathered together the main steps of the project and new ideas it brought about for the future. The results will help to embed the project into daily teaching.</p> <p>The data evaluated consisted of eight questionnaires of project actors, two group discussions of students, the project reports for the financier EU and the feedbacks of the project seminars. The data was analyzed using content analysis.</p> <p>The results of the evaluation indicated that the part of the aims succeeded well. The co-operation between Metropolia and Family Centre strengthened, the contents of courses were developed and multicultural competences of the project actors and students increased. The students became more interested in multicultural work and social counselling, but it's too early to say whether their employment to multicultural work improved. The results of this evaluation didn't indicate if the support needs of families with immigrant background met social counselling. The evaluation didn't either answer if the quality of teaching or the social counselling for multicultural families was good.</p>	
Keywords	evaluation, multiculturalism, project, social counseling

Sisällys

1	Johdanto, tausta ja tarkoitus	1
2	Arvioinnin taustoitus	2
2.1	Arviointi ja arviointitutkimus	2
2.2	Aiemmat tutkimukset aiheesta	3
3	Arvioinnin tarkoitus, tavoite ja arviointikysymykset	4
4	OSMOS-projekti	6
4.1	Metropolia Ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelma ja OSMOS-projekti	7
4.2	Itäisen perhekeskuksen monikulttuurinen sosiaaliohjaus	7
4.3	Projektin toimijat ja keskeisimmät toimintatavat	9
4.3.1	Oppimislaboratorio	10
4.3.2	Knowledge Practices Environment (KPE) -oppimisalusta	11
4.3.3	Projektin teoreettinen viitekehys: ekspansiivinen oppiminen ja yhteiskehittely	12
4.4	Projektin toiminta sykleittäin	14
4.4.1	Syksy 2008	14
4.4.2	Ensimmäinen sykli, kevät 2009	15
4.4.3	Toinen sykli, syksy 2009	16
4.4.4	Kolmas sykli, kevät 2010	17
4.4.5	Neljäs sykli, syksy 2010	18
4.5	Yhteiskehittelyn kaari ja kevään 2011 toiminnan tavoitteet	21
5	Arvioinnin toteuttaminen	22
5.1	Tutkimuksen kohderyhmä ja aineistojen keruu	22
5.2	Aineistojen analyysi	24
6	Arvioinnin tulokset	25
6.1	Toimivaa	26
6.1.1	Opetus	26
6.1.2	Menetelmät	27
6.1.3	Sosiaaliohjaus	28
6.1.4	Yhteistyö	28
6.1.5	Opiskelijat	28

6.1.6	Projektin toimijat	28
6.1.7	Asiakkaat	29
6.2	Projektissa kehitettävää	29
6.2.1	Opetuksen kehittäminen	29
6.2.2	Menetelmien kehittäminen	30
6.2.3	Sosiaali-ohjauksen kehittäminen	30
6.2.4	Yhteistyön kehittäminen	30
6.2.5	Opiskelijat kehittämisessä	31
6.2.6	Projektin toimijoiden osallisuuden kehittäminen	31
6.2.7	Asiakkaiden osallisuuden kehittäminen	31
6.3	Uudet ideat	32
7	Pohdinta	32
7.1	Tulosten pohdinta	32
7.2	Eettiset kysymykset	36
7.3	Arvioinnin luotettavuuden tarkastelu	38
8	Päätelmät	40

Lähteet	41
---------	----

- Liitteet:
1. Saatekirje tutkimukseen osallistuville
 2. Suostumus haastatteluun
 3. Arviointikysymykset apukysymyksineen

1 Johdanto, tausta ja tarkoitus

Työelämän ja ammattikorkeakouluopetuksen yhdistäminen on tämän päivän haaste, joka asettaa sekä työelämän toimijoiden että opetuksesta vastaavien opettajien yhteistyötaitojen ja osaamisen uudenlaisten vaatimusten eteen. Ammattikorkeakoulujen opetusta säätelee laki (FINLEX 2003/351 5§), jonka mukaan ammattikorkeakoulujen tulee tehtäviään suorittaessaan olla yhteistyössä oman alueensa elinkeino- ja muun työelämän kanssa. Metropolia Ammattikorkeakoulu on lain pohjalta omassa strategiassaan määritellyt päämääräkseen, että sen tavoitteina on muun muassa olla haluttu strateginen kumppani ja tuottaa osaamista ja osaavaa työvoimaa alueelle (www.metropolia.fi). Opettajien ja työelämän toimijoiden onkin entistä enemmän kyettävä olemaan oman osaamisalueensa asiantuntijoita, jotka kykenevät yhteistyössä opettamaan, tutkimaan ja kehittämään opetusta ja välittämään osaamisensa opiskelijoille. Kehittääkseen työelämälähtöistä osaamista ammattikorkeakoulut ovat lähteneet hankkeistamaan opetustaan työelämän toimijoiden kanssa, ja myös opiskelijoita pyritään osallistamaan kehittämiseen, jotta heillä olisi tulevana ammattilaisina entistä paremmat mahdollisuudet arvioida kriittisesti omaa työtään ja muuttaa toimintatapojaan nopeasti yhteiskunnan tarpeiden muuttuessa. Metropolia Ammattikorkeakoulussa, sosiaali- ja terveystieteiden koulutusohjelmassa aloitettiin keväällä 2009 projekti, joka pyrki vastamaan näihin edellä mainittuihin haasteisiin ja tuottamaan uudenlaisia yhteiskehittelyyn perustuvia toimintatapoja ja niitä tukevia rakenteita.

Tämä opinnäytetyö on vuosina 2009–2011 toteutetun OSMOS, osallistava monikulttuurinen sosiaaliohjaus, -projektin arviointitutkimus. Tutkimus on ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäyte Sosiaali- ja terveystieteiden kehittämisen ja johtamisen opintokokonaisuudessa ja osa projektin tilaamaa ulkoista arviointia. Projekti oli Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Helsingin Itäisen perhekeskuksen EU-rahoitteinen hanke, joka sai alkunsa ammattikorkeakoulun tavoitteista kehittää työelämälähtöistä opetusta ja Helsingin sosiaaliviraston tarpeista kehittää monikulttuurista perhetyötä. Arvioinnin tarkoituksena oli tuottaa tietoa siitä, mikä projektissa toimii hyvin ja missä on kehitettävää sekä tuottaa tietoa projektin kehittämiseksi ja juurruttamiseksi osaksi ammattikorkeakoulun ja työelämän yhteistä, pysyvää toimintaa. Arvioinnissa löytyi myös uusia

ideoita monikulttuurisen työn ja opetuksen kehittämiseksi, ja arviointi kokoaa projektin keskeisimmät asiat ja toimintatavat yhdeksi kokonaisuudeksi.

2 Arvioinnin taustoitus

2.1 Arviointi ja arviointitutkimus

Arviointia on nykyään kaikkialla, ja siitä on tullut muotisana viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden aikana (Virtanen 2007: 12). Arviointien ja arviointitutkimuksien lisääntymistä Suomessa on selitetty sillä, että ne toimivat tehokkuuden ja vaikuttavuuden lisäämisen välineinä julkisen sektorin jatkuvissa muutoksissa. Näitä muutoksia ovat esimerkiksi julkisen sektorin kasvu ja monimutkaisuuden lisääntyminen poikkeuksellisen nopeasti. Arviointeja osataan vaatia entistä enemmän myös koulutustason nousun myötä, ja yhteiskunnalliset muutokset vaikuttavat väestön kriittisyyden lisääntymiseen. (Lehtonen – Öhman 2000, 30.) Joskus arviointeja kuitenkin ylistetään liikaa, ja ne on tuomittu epäonnistumaan, jos niitä tuotetaan arviointiongelmien sopimattomilla tavoilla. Arvioinnista tekee hyvän se, miten hyödyllisiä ja käyttökelpoisia sen tulokset ovat. (Paukkunen 2003:64; Kivipelto 2006:32; Virtanen 2007: 14.)

Arvioinnilla tarkoitetaan jonkin asian arvon tai ansion määrittelyä (Robson 2001: 24; Kantola, Keto – Nykänen 2009: 15.) Arvioinnin ja arviointitutkimuksen määritelmiä on lukuisia, ja on mahdotonta antaa kattavaa, kaikkien hyväksymää määritelmää. Joidenkin mielestä nämä kaksi käsitettä eivät tarkoita samaa asiaa, joten ne pitäisi pitää käsitteellisesti erossa toisistaan. Joidenkin mielestä tähän taas ei ole tarvetta. Arviointi liittyy arvottamiseen eli esille tulleita asioita tulkitaan, analysoidaan ja problematisoidaan jonkinlaista mittapuuta vasten. Arviointi on käytännöllisempää kuin tutkimus, jonka tavoitteena on kuvailu tai syy- ja seuraussuhteiden etsiminen. Arviointi sinänsä ei ole tieteellistä, mutta se muuttuu tieteelliseksi silloin, kun sen toteutuksessa noudatetaan tutkimuksellista prosessia. (Paukkunen 2003: 64; Kivipelto 2006: 29–30.)

Arvioinnin tarkoituksena on tuottaa systemaattista tietoa, johon liitetään arvo- ja hyötypäätelmä. Tällaista tietoa voidaan sitten käyttää ohjaamaan jotain toimintaa pääsemään sille asetettuihin tavoitteisiin. (Kantola ym. 2009: 15.) Arviointia vaikeuttavat

epäselvät ja konkretisoimattomat tavoitteet, ja lisäksi tavoitteissa pitäisi erottaa lyhyen ja pitkän tähtäimen tavoitteet. Arviointitutkimus pohjautuu vertailuun. Kun tavoitteet tunnetaan, voidaan niiden toteutumista seurata ja tuloksiksi voidaan tehdä arvottavat johtopäätökset. (Arviointi sosiaalipalveluissa 2001: 22.)

Yksi yleinen tapa luokitella arviointeja on jaotella ne summatiivisiin ja formatiivisiin. Tätä jaottelutapaa on kuitenkin kritisoitu paljon siksi, että arviointi- ja lähestymistapoja on niin monia, että niiden lajittelu kahteen luokkaan on liian karkeaa ja yleistävää. Formatiiviset arvioinnit keskittyvät pääasiassa uusiin projekteihin, joiden tavoite on tiedossa ja arvioinnin tarkoituksena on kehittää projektia tavoitteen saavuttamiseksi. Kirjallisuudessa tästä arvioinnista käytetään myös nimitystä kehittämisarviointi. Summatiiviset arvioinnit keräävät lopullisen tiedon yhteen raportiksi, joka osoittaa mitä projektilla on saavutettu. Ne keskittyvät vaikutusten arviointiin ja vastaavat kysymykseen onko tavoitteet saavutettu vai ei. (Patton 1996; Arviointi sosiaalipalveluissa 2001: 19; Robson 2001: 81; Paukkunen 2003: 65.)

Tässä tutkimuksessa arviointi on karkeasti jaoteltuna formatiivista ja summatiivista arviointia, ja se kohdistuu ammattikorkeakoulun ja työelämän yhteiskehittelyn sekä yhteiskehittelyllä luotujen mallien ja rakenteiden toimivuuteen ja kehittämiseen. Tutkimuskysymykset on johdettu OSMOS-projektin pitkän tähtäimen tavoitteista ja arvottavat sitä, mikä OSMOS-projektissa on toimivaa ja mitä pitäisi kehittää. Projektin arviointisuunnitelman mukaisesti ulkopuolisilta tilatut arvioinnit on jaettu useisiin eri osa-alueisiin, ja tämä arviointitutkimus on yksi osa ulkopuolisen tekemää arviointia.

2.2 Aiemmat tutkimukset aiheesta

Etsiessäni arviointiini läheisesti liittyviä tutkimuksia käytin tiedonhaussa sähköisiä tietokantoja MetCat ja Linda. Englanninkielisiä hakuja tein EBSCOhostin Academic Search Elitessä, Cinahlissa ja CSA:ssa. Arviointiraportteja hain myös Opetusministeriön, Sosi-
aali- ja terveysministeriön sekä Työ- ja elinkeinoministeriön tietokannoista.

Ammattikorkeakoulun ja työelämän välistä yhteistyötä ovat tutkineet Koivumäki 2002, Lehtonen 2008 sekä Virkkunen, Ahonen ja Lintula 2008. Koulun ja työelämän välistä projektitoimintaa ovat tutkineet Lehtonen ja Öhman 2000. Koulun ja työelämän välistä

moniammatillista yhteistyötä ovat tutkineet Lehtonen ja Öhman 2000 sekä Paukkunen 2003. Lisäksi ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistoiminnan konseptin kehittämistä on tutkinut Hyrkkänen 2007.

OSMOS-projektissa käytettiin teoreettisena viitekehyksenä ja sovellettuna toimintatapa Yrjö Engströmin yhteiskehittelyn mallia. Engeström on rekisteröinyt Muutoslaboratorio®-kehittämismenetelmän, ja sitä on sovellettu Helsingin ammattikorkeakoulu Stadiassa (nykyinen Metropolia) yhteistyössä Helsingin yliopiston kanssa. Stadiassa eri koulutusohjelmissa kehitettiin mallin avulla ammattikorkeakoulun uutta toimintakonseptia (Virkkunen – Ahonen – Lintula 2008). Työelämän kehittämisohjelman rahoituksella toteutettiin vuosina 2004–2009 Muutoksen tekijät –toimintakonseptin osallistavan kehittämisen oppimisverkosto –hanke, jonka aikana koulutettiin eri henkilöitä käyttämään muutoslaboratoriomenetelmää ja tuettiin työyhteisöjä toimintakonseptin uudistamistyössä. Verkoston kokemusten perusteella arvioitiin Muutoslaboratorio®-toimintakonseptin toteutumistavan ja leviämisen edellytyksiä. Hanke osoitti miten oppimisverkoston avulla voidaan tukea tämän vaativan uuden kehittämistavan omaksumista. (Virkkunen – Ahonen – Schaupp ja Lintula 2010.) Uuden toimintakonseptin kehittäminen on työorganisaatioiden ja ammattikorkeakoulujen yhteinen haaste. Suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtuu sellaisia syvällisiä muutoksia väestörakenteessa, taloudessa ja teknologiassa, että haasteisiin vastaaminen edellyttää voimien ja yhteisen osaamisen yhdistämistä yli organisaatio- ja ammattialarajojen. Kehittävä työntutkimus ja siihen liittyvä muutoslaboratoriomenetelmä ovat uusia ratkaisuja teorian, tutkimuksen, opiskelun ja käytännön yhdistämiseen sekä tutkijoiden että käytännön työelämän edustajien yhteistyön järjestämiseen. (Virkkunen 2011.)

3 Arvioinnin tarkoitus, tavoite ja arviointikysymykset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli arvioida mikä OSMOS-projektissa toimi hyvin, mitä pitäisi kehittää edelleen ja mitä uusia ideoita hanke tuotti. Tulosten pohjalta pyritään kehittämään ja juurruttamaan projektia. Tutkimuksen tarkoituksena oli myös koota projektin aikaiset toimenpiteet ja tapahtumat yhteen.

OSMOS-projektin keskeiset tavoitteet olivat laadukkaan sosiaaliohjauksen opetus ja käytännön toteutus monikulttuurisille perheille sekä ammattikorkeakoulun ja työelämän yhteiskehittelyyn perustuvien työmallien ja rakenteiden kehittäminen. Tarkemmat ja yksilöidymmät tavoitteet olivat ammattikorkeakoulun ja työelämän yhteistyön tiivistäminen, koulutuksen sisältöjen kehittäminen, monikulttuurisen osaamisen kehittäminen sekä opiskelijoiden monikulttuuriseen työhön rekrytoitumisen tehostaminen. (Projekti-kuvaus 2010.) Perhekeskuksen sosiaaliohjausta pyrittiin kehittämään siten, että se vastaa entistä paremmin maahanmuuttajataustaisten perheiden palvelutarpeisiin sekä vahvistaa heidän osallisuuttaan ja kuulluksi tulemisen kokemustaan perhepalveluiden käyttäjinä ja kehittäjinä (Kaljonen – Lallimo 2010: 2).

Tavoitteiden pohjalta laaditut tutkimuskysymykset opiskelijoille ja projektin keskeisille toimijoille olivat:

1. Mikä toimii OSMOS-projektissa hyvin?
2. Mitä kehitettävää OSMOS-projektissa on?
3. Minkälaisia uusia ideoita OSMOS-projekti on tuottanut?

Seppänen-Järvelän (2004: 28) mukaan arvioinnin tarkoitus viittaa sellaisten peruskysymysten selvittämiseen, miksi arviointi tehdään. Tarkoituksen pohjalta määritetään millaisia arviointikysymyksiä kannattaa käyttää, ja arviointikysymykset puolestaan määrittävät, millaisia menetelmiä tiedonhankinnassa käytetään. Tämän arviointitutkimuksen tavoitteena oli kerätä projektille tietoa, joiden avulla toimijat voivat arvioida edellä mainittujen tavoitteiden toteutumista. Tämä tutkimus on osa kokonaisarviointia, eikä tämän perusteella voida arvottaa kattavasti laajaa OSMOS-projektia vaan lisäksi tarvitaan muita arviointeja. Tämä tutkimus ei esimerkiksi kerro tärkeimmän kohderyhmän eli maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kokemuksista projektiin osallistumisesta.

4 OSMOS-projekti

Osmos-projektin ideointi sai alkunsa vuonna 2007 Metropolia ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman intressistä kehittää työelämäsuhteita ja verkostoja sekä vastata ammattikorkeakouluille asetettuun aluekehityshaasteeseen. Sosiaalialan opettajat aloittivat Helsingin sosiaaliviraston kanssa neuvottelut siitä, millaisia kehittämistarpeita heillä olisi ja miten Metropolia Ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman osaamisella pystyttäisiin vastaamaan niihin. Sosiaaliviraston kehittämispäällikkö esitti, että Vuosaaren lapsirikkaalla alueella pitäisi kehittää monikulttuurista työtä. (Kaljonen 2010.)

Metropolia Ammattikorkeakoulun opettajat aloittivat intensiivisen monikulttuuriseen työhön liittyvän ideatyöskentelyn Vuosaaren varhaisen tuen ja lastensuojelun johtavien työntekijöiden kanssa. Syksyllä 2008 Metropolian opettajat ottivat yhteyden Etelä-Suomen lääninhallitukseen ja tiedustelivat rahoitusmahdollisuuksia idean hankkeistamiseksi. ESR-rahoitus myönnettiin OSMOS-projektille hakemuksen perusteella keväällä 2009. (Kaljonen 2010.)

Osmos-projekti, osallistava monikulttuurinen sosiaaliohjaus -projekti, käynnistyi syksyllä 2008 ja päättyi keväällä 2011 (Projektihakemus 2008). Syksy 2008 oli alkukevääseen 2009 asti projektisuunnitelman tarkentamisen aikaa. Projekti oli Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Helsingin Itäisen perhekeskuksen yhteinen kehittämishanke, jossa hankitun tiedon ja kehiteltyjen menetelmien oli tarkoitus palvella ammattikorkeakoulun opetusta, sosiaalialan monikulttuurista työtä ja sen asiakaskuntaa. (Projektikuvaus 2010.) Euroopan sosiaalirahoitus rahoitti tätä ammattikorkeakoulun ja työelämän yhteiskehittelyn hanketta, ja Metropolia Ammattikorkeakoulu koordinoi tarvittavien seurantatietojen keräämistä rahoittajaviranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti. (Projektihakemus 2008.) Yhteiskehittelyn tavoitteena oli myös kehittää perhekeskuksen sosiaaliohjausta vastaamaan entistä paremmin maahanmuuttajataustaisten perheiden palvelutarpeisiin sekä vahvistaa heidän osallisuuttaan ja kuulluksi tulemisen kokemustaan perhepalveluiden käyttäjinä ja kehittäjinä (Kaljonen – Lallimo 2010: 2). Projektin edetessä tavoitteiksi tarkentuivat korkeakoulun ja työelämän yhteistyön tiivistäminen, koulutuksen sisältöjen kehittäminen, monikulttuurisen osaamisen kehittäminen sekä

opiskelijoiden monikulttuuriseen työhön rekrytoitumisen tehostaminen. (Projektin arviointisuunnitelma 2009: 1.)

4.1 Metropolia Ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelma ja OSMOS-projekti

Metropolia Ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmasta valmistuu sosionomi- ja (AMK) sosiaalialan työntekijöiksi. Sosionomi-koulutus tuottaa sosiaalipedagogista osaamista ja sosiaalialan asiantuntijuutta, joka vastaa metropolialueen muuttuviin vaatimuksiin. Sosionomit toimivat yhteiskunnallisina vaikuttajina ja pyrkivät edistämään sosiaalista osallistumista, yhdenvertaisuutta ja hyvinvointia. Sosionomit työskentelevät ehkäistäkseen ja korjatakseen huono-osaisuutta ja syrjäytymistä yhdessä yksilöiden ja yhteisöjen kanssa. Sosionomit osaavat soveltaa osaamistaan työssään ja kehittää omaa ammattialaansa. (Metropolia Ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman opetussuunnitelma 2011.)

Kaljosen ja Lallimon (2010: 4) mukaan OSMOS-projektissa Metropolian koulutusohjelman pohjalta opettajat tutkivat ja kehittävät yhteistyössä työelämän kanssa sosiaaliviraston alaisten perhekeskusten monikulttuurista sosiaaliohjausta ja ammattikorkeakoulun työelämäläheistä opetusta. Esiselvitysten perusteella tiedetään, että perhepalveluita käyttävien monikulttuuristen perheiden haasteina ovat eristäytyneisyys muusta yhteiskunnasta, vertaistuen puute, isien osallistumattomuus palveluiden käyttäjinä sekä työntekijöiden tarve lisätä eri kulttuureiden tuntemista.

4.2 Itäisen perhekeskuksen monikulttuurinen sosiaaliohjaus

Itäisen perhekeskuksen alueeseen kuuluvat Vuosaaren, Kivikon ja Herttoniemi-Itäkeskuksen toimipisteet. Alueella asuu noin 109 000 asukasta. (Nevalainen – Tuovinen 2010: 3.) Perhekeskusten ydinasiakasyhmää ovat yhteiskunnan marginaalissa elävät perheet. Ainoastaan leikki puistojen toiminta on suunnattu kaikille lapsiperheille. (Liukkonen – Lukman 2007: 22.)

Perhekeskusten työ jaetaan ennaltaehkäisevään työhön, varhaiseen tukeen ja lastensuojeluun. Leikki puistot ovat kaikille perheille suunnattua ennaltaehkäisevää työtä.

Varhaisen tuen tiimit tarjoavat kotipalvelua, ohjausta ja neuvontaa, sosiaalista tukea ja muuta varhaisen tuen työtä. Lastensuojeluun kuuluu avohuolto, sijaishuolto ja jälkihuolto. Lastensuojelu on erityispalvelu, johon kuuluu lastensuojelun korjaava ja kuntouttava perhetyö. (Nevalainen – Tuovinen 2010: 4.)

Itäisen perhekeskuksen aluetta kuvaa monikulttuurisuus, ja vuonna 2008 perhekeskuksen monikulttuuristen perheiden osuus oli yli 30 % varhaisen tuen sosiaaliohjauksen asiakasperheistä (Lehtosaari 2008: 13). Monikulttuurinen työ etsii vielä paikkaansa, ja maahanmuuttajilla on tavallista suurempi riski joutua syrjäytyneiksi. Lastensuojelulla ei ole tällä hetkellä tilastoja monikulttuurisista asiakkaista, ja monikulttuurista työtä tehdään osana normaalia työtä. (Nevalainen – Tuovinen 2010: 6.) Helsingin kaupungin strategian (Helsingin kaupunki 2009: 6) mukaan maahanmuuttajien peruspalvelut turvataan ottaen huomioon eri maahanmuuttajaryhmien erilaiset lähtökohdat. Palveluita kohdennetaan erityisesti vasta maahanmuuttaneille sekä riskiryhmille. Hyvinvoinnin riskitekijöihin puututaan tarjoamalla kohdennettuja palveluita. Tavoitteena on tarjota yhdenvertaiset mahdollisuudet kaikille helsinkiläiselle taustasta riippumatta.

Itäisen perhekeskuksen jokaisessa kolmessa toimipisteessä toimii lapsiperheiden varhaisen tuen ja kotipalvelun tiimi. Varhaisen tuen tiimeissä toimii johtava ohjaaja, kaksi sosiaaliohjaajaa ja noin kymmenen perhetyöntekijää. Lastensuojelun tiimejä on jokaisessa toimipisteessä kahdesta kolmeen. Näissä tiimeissä on johtava sosiaalityöntekijä, viidestä kuuteen sosiaalityöntekijää ja pari kolme sosiaaliohjaajaa. (Nevalainen – Tuovinen 2010: 4.)

Sosiaaliohjauksen keskeisimmät tehtävät lastensuojelussa ovat lapsen ja vanhemman hyvinvoinnin arviointi, vanhemmuuden tukeminen ja perheiden tukeminen kriisitilanteissa. Sosiaaliohjaajien tehtävänä on menetelmällinen intensiiviyö sosiaalityöntekijän tekemän huoltosuunnitelman mukaisesti. Arviointityötä tehdään yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa. Sosiaaliohjaajat tuovat arviointeihin oman ammatillisen osaamisensa ja kokemuksensa. Tällöin myös perhetyön tarve arvioidaan mahdollisimman varhain sekä sosiaalityöntekijän että sosiaaliohjaajan näkökulmasta. Sosiaaliohjaajat työskentelevät usein pareittain keskimäärin viiden perheen kanssa kuukaudessa, kun taas sosiaalityöntekijöillä on noin 30 asiakasperhettä kuukaudessa. Sosiaaliohjaaja tekee arviointia koko perhetyön ajan. Perhetyö myös alkaa ja päättyy perhetilanteen tai vanhemmuuden

arviointiin. Sosiaaliohjaajien työtehtäviä on tulevaisuudessa tarkoitus laajentaa kattamaan koko lastensuojelun asiakkuusprosessi. Sosiaaliohjauksen kehitettäviä työalueita ovat kuntouttava työ, sijoitettujen lasten vanhempien kanssa tehtävä työ sekä akuutti- ja kriisityö. (Liukkonen – Lukman 2007: 107–109.)

Varhaisen tuen sosiaaliohjaajilla on alueellinen asiakasvastuu, ja heillä on itsenäinen työnkuva. Heidän tehtäviinsä kuuluu arviointityö, palveluohjaus, suunnitelmallinen asiakastyö ja aluetyö. Palveluohjaukseen ja arviointiin sisältyvät yhteydenottojen vastaanotto, perhetilanteen selvittely, asiakastarpeen selvittely ja ohjaaminen oikeiden palvelujen piiriin. Sosiaaliohjaaja on kokonaisvaltaisesti palveluvastuussa alueensa perheistä ja tekee muun muassa päätökset kotipalvelusta. Sosiaaliohjaaja osallistuu alueellisiin verkostoihin, ohjaa muita ammattiryhmiä havaitsemaan varhaisen tuen tarpeessa olevia perheitä, tekee havainnointityötä alueellaan ja osallistuu erilaisten vertaisryhmien käynnistämiseen ja tarvittaessa myös järjestämiseen. (Liukkonen – Lukman 2007: 112.)

4.3 Projektin toimijat ja keskeisimmät toimintatavat

OSMOS-projektin toteutuksesta vastasi kymmenen henkilön niin sanottu toimijoiden ryhmä, johon kuuluivat projektipäällikkö, kehittäispäällikkö, kolme Metropolia ammattikorkeakoulun opettajaa, Helsingin yliopiston tutkija sekä Itäisen perhekeskuksen koordinaattori ja kolme työntekijää.

Tavoitteiden toteuttamiseksi OSMOS-projektin toimijat olivat sopineet keskeisimmistä toimintatavoista, joita olivat: 1. Sosiaalialan koulutusohjelman opintojaksojen harjoittelujen, oppimistehtävien ja opinnäytetöiden integroiminen Helsingin Itäisen perhekeskuksen toimintaan monikulttuurisuus- ja palveluohjaustyön osalta, 2. Kerran kuukaudessa kokoontuva kehittävän työntutkimuksen oppimisklinikkatoiminta, 3. Projektin osana järjestettävät monikulttuurisuusseminaarit, 4. Ruotsiin ja Hollantiin suuntautuvat benchmarking-matkat sekä 5. Monikulttuurista sosiaaliohjausta käsittelevä julkaisu alan opettajien, opiskelijoiden ja ammattilaisten käyttöön. (Kaljonen – Lallimo 2010: 4.)

4.4 Projektin työvälineet ja teoreettinen viitekehys

Tässä arvioinnissa kuvataan projektin kahden ja puolen vuoden aikaista toimintaa helmikuuhun 2011 asti, jonka jälkeen projekti jatkui vielä kevään 2011 ajan. Projektin yhteiskehittelyssä käytettiin apuna dialogien areenana oppimisklinikkatoimintaa ja verkkovälitteistä oppimisalustaa, Knowledge Practices Environmentiä (KPE). Projektin toimintaa vietiin eteenpäin syklimäisesti ekspansiiviseen oppimiseen perustuvan yhteiskehittelyn kehänä. Jokainen yksittäinen sykli toteutettiin yhden lukukauden aikana. Kaiken kaikkiaan syklejä oli projektin päättyessä viisi. Nämä viisi sykliä muodostivat projektin varsinaisen ekspansiivisen oppimisen kehän, josta tarkemmin tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä kohdassa 4.4.3.

4.3.1 Oppimislaboratorio

Oppiminen edellyttää erilaisia työvälineitä ajattelun tueksi. Teoreettisilla käsitteillä ja malleilla voidaan ajattelua tukea, ja käytännön projekteissa käytetään monenlaisia kognitiivisia menetelmiä ja analyysejä sekä mallintamisen, visualisoinnin ja keskustelun työvälineitä. Niiden avulla opiskelijat voivat jakaa tietoperustaansa ja kokemuksiaan yhteisöllisesti. (Rissanen 2008: 16.) OSMOS-projektissa näitä työvälineitä olivat muun muassa KPE ja oppimisklinikkatoiminta.

OSMOS-projektin oppimisklinikkatoiminnassa käytettiin väljästi soveltaen muutoslaboratorio®-menetelmän ideaa. Yhteisissä istunnoissa analysoitiin oppimissykliä aikana kerättyä materiaalia, keskusteltiin monikulttuurisen sosiaaliohjauksen haasteista ja riskeistä, suunniteltiin tulevia pilotteja ja arvioitiin niitä. Oppimislaboratoriotoimintaan osallistuivat jo aiemmin mainittu toimijoiden ryhmä sekä Itäisen perhekeskuksen lastensuojelun työntekijöitä. Muita yhteistyökumppaneita kutsuttiin mukaan yhteiskehittelyyn oppimislaboratoriossa käsiteltyjen teemojen mukaan. (Kaljonen – Lallimo 2010: 5–10.) Sekä toimijoiden ryhmä että oppimislaboratorio kokoontuivat kerran kuukaudessa.

Kaljosen ja Lallimon (2010: 12) mukaan oppimisklinikan keskeinen idea on siinä, että yhteisesti työstetyt asiat, keskustelut, analyysit ja ehdotukset materialisoidaan teksteik-

si ja malleiksi. Yhteistä materiaalia voidaan työstään eteenpäin pitkänkin ajan kuluttua. Tähän antoi mahdollisuuden verkkovälitteinen oppimisalusta KPE, johon projektin aikainen oppiminen tallennettiin ja mallinnettiin. KPE mahdollisti osallistujien välisen kommentoinnin, joka parhaimmillaan edesauttoi yhteisen tiedon rakentamista. Herrasen ja Sirkkilän (2008: 93) mukaan yhteinen muutoslaboratoriotyöskentely hyödyttää kaikkia osapuolia, sekä yksilöitä että yhteisöjä, koska se mahdollistaa oppimisen lisäksi samanaikaisen kumppanuuden, verkostoitumisen ja osaamisen kehittämisen.

4.3.2 Knowledge Practices Environment (KPE) -oppimisalusta

Verkkovälitteisiä oppimisalustoja käytetään tilanteissa, joissa eri toimijat ovat kiinnostuneita jostain yhteisestä aiheesta, mutta joiden asiantuntijuus aiheeseen nähden on kuitenkin erilainen. Oppimisalustoja käytetään pitkäaikaisissa vuorovaikutussuhteissa, joissa tavoitellaan uusien innovaatioiden kehittämistä. Yritysten lisäksi alustoja voivat käyttää esimerkiksi tutkijat, konsultit, harjoittelijat, politiikan organisaatiot tai maantieteellisesti eri alueilla toimivat toimistot. Nimensä mukaisesti oppimisalustat on kehitetty erityisesti oppimiseen eikä vain tiedonvälitykseen, jota tapahtuu muutenkin kaikkialla verkossa. Oppimisalustan ensisijainen tehtävä on tarjota mahdollisuuksia oppimistaapahtumiin, joihin jokainen ryhmän jäsen voi osallistua verkkovälitteisesti. (Alasoini – Lahtonen – Rouhiainen – Sweins – Hulkko-Nyman – Spangar 2011: 18.)

KPE on verkkovälitteinen oppimisalusta, joka on kehitetty Helsingin yliopiston psykologian laitoksen EU-rahoitteisessa projektissa. KPE:n sisältämät virtuaaliset työkalut sopivat pitkäkestoiisiin ja avoimiin oppimisprosesseihin, joiden rakennetta ja sisältöjä ei voida etukäteen tarkasti määritellä. Lisäksi KPE sisältää verkkovälitteisiä työkaluja, joiden kehittäminen perustuu keskeisiin muutoslaboratorion käsitteisiin ja välineisiin kuten kolmiomallit, nelikentät ja 3 x 3 taulut. (Kaljonen – Lallimo 2010: 12.)

OSMOS-projektissa KPE oli keskeinen työkalu, johon pyrittiin tallentamaan kaikki tiedonmuodostuksessa syntyvä materiaali. KPE ympäristöön tallennettiin muun muassa muistiota, muita kirjallisia aineistoja, asiakastapauksia, käsitteiden määrittelyt sekä koti-tehtävät, joita oli käsitelty oppimisklinikassa. KPE:ssä oli oma työtila OSMOS-projektille, johon kaikilla projektiin osallistujilla oli käyttö- ja tallennusoikeus. KPE:ssä tietoa oli helppo hallinnoida. (Kaljonen – Lallimo 2010: 12.)

OSMOS-projektin projektitila oli syksyyn 2010 mennessä jaettu viiteen lohkoon, joihin tuotettu tieto oli tallennettu ja joita voitiin vapaasti linkittää. Jokaiseen lohkoon oli kuvattu projektin yhteiskehittelyn oppimissykli. Kaljosen ja Lallimon (2010: 13) mukaan voidaan olettaa, että virtuaalisesti ohjattu työskentelytapa muuttaa perinteistä kasvokkain tapahtuvaa työskentelyä enemmän osallistujalähtöiseksi, koska tiedon luontia ja tallentamista tapahtuu myös ilman vetäjien ohjausta. KPE oli osallistujien käytössä oppimisklinikkaistuntojen aikana sekä etätyöskentelyn välineenä.

4.3.3 Projektin teoreettinen viitekehys: ekspansiivinen oppiminen ja yhteiskehittely

OSMOS-projektin viitekehystenä ja sovellettuna toimintatapana oli Yrjö Engströmin kehittämä ekspansiiviseen oppimiseen perustuva yhteiskehittelyn malli. Sekä Lehtosen (2008: 10) että Kurjen (2010: 40) mukaan ekspansiivisessa oppimisessa muutetaan yhteistyöllä saavutetuista hyvin tuloksin olemassa olevaa työn toimintamallia. Siinä kyseenalaistetaan mallin toimintalogiikka ja laajennetaan sitä huomattavasti. Ekspansiivisen oppimisen keskeisin tunnuspiirre on ekspansio eli toiminnan kohde laajenee radikaalisti. Ekspansiivisen oppimisen soveltuvuutta on tutkittu opetustoiminnassa ja -työssä. Tutkimustulosten perusteella on osoitettu, että ekspansiivinen oppiminen on niin sanottu teoreettinen yleistys työyhteisössä tapahtuvasta uuden toiminnan kehittymisestä. Ekspansiivisuuden tavoitteena on kehittää ja muuttaa vakiintuneita toimintarakenteita, ja moniammatillisessa yhteistyössä ekspansiivisuutta tapahtuu jo silloin, kun rajat ylittyvät kouluorganisaation ja työelämän välillä. Ekspansiivisen oppimisen vaiheita kuvataan nykyisestä toimintatavasta uuden käytännön vakiinnuttamiseen. Toimintatavan muuttuminen tapahtuu käytännön yhteisössä ja vaatii pidempiaikaista totuttelua ja oppimista. Yhteistyön toivotaan jatkuvan uusien toimintatapojen kehittymisen jälkeenkin, ja siinä korostuu kommunikaation merkitys.

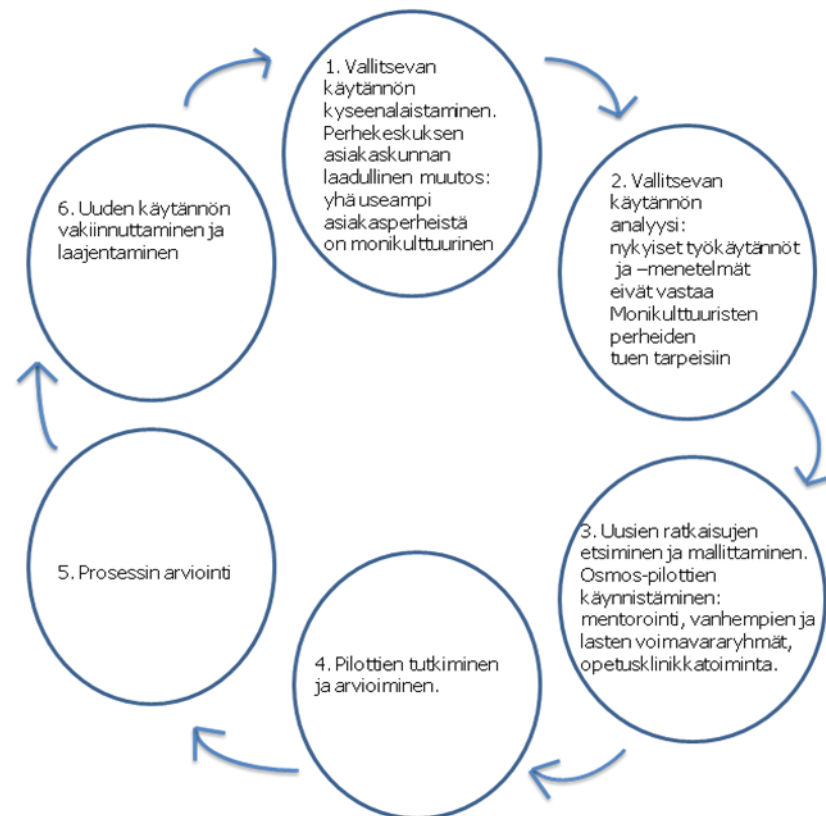
Ekspansiivinen oppiminen ei ole suoraviivaista vaan etenee vaiheittain oppimissyklinä. Yllättävien esteiden sattuessa joudutaan palaamaan myös taaksepäin syklissä. Merkittävät muutokset organisaatioiden toimintatavoissa kestävät yleensä vuosia. Ekspansiivisen syklin vaiheet ovat yhteisiä oppimistekojä, ja yhdessä ne muodostavat laajemman kokonaisuuden. Oppimisteot ovat yhteisiä ja tapahtuvat dialogin avulla, jossa ei

välttämättä olla yksimielisiä. Ekspansion onnistumista arvioidaan uuden toimintamallin elinvoimaisuudella eikä yksimielisyydellä. (Engeström 2004: 60–61.)

Kaljosen ja Lallimon (2010: 2) mukaan yhteiskehittely on Engeströmin käyttöönottama käänös englanninkieliselle käsitteelle co-configuration. Alun perin käsitteellä tarkoitettiin toimintaa, jossa asiakas otetaan vahvasti mukaan tuotteen tai palvelun suunnittelu- ja tuotantoprosessiin. Yhteiskehittely kohdistuu eri tuottajien valmistamiin tuote- tai palvelukokonaisuuksiin, joissa on usein sekä valmiita tuotekomponentteja että yksilöllisiä asiakkaiden tarpeisiin räätälöityjä osia. Yhteiskehittelyä käytetään tilanteissa, joissa palveluja ja tuotteita joudutaan jatkuvasti muokkaamaan ja joissa aikaisemmin erillään toimineiden osajien kesken solmitaan luottamus- ja kumppanuussuhteita. Yhteiskehittelyllä ratkaistaan sellaisia ongelmia, joihin mikään ryhmä ei pysty yksinään tuottamaan tyydyttäviä ratkaisuja.

Yhteiskehittely on työtapaa, jolle on ominaista asiakkaan ja palvelun tuottajan välinen dialoginen tiedonmuodostus tuotantoprosessin kaikissa vaiheissa. Yhteiskehittelyssä tarvitaan asiakaskunnan ja palvelukokonaisuuden syvää tuntemusta sekä kaikkien osapuolten luottamuksellista dialogia ja oppimista. Yhteiskehittely tapahtuu yhteisissä kohtaamisissa, joissa jaetaan kokemuksia ja näkemyksiä. Kohtaamisissa syntyy aina myös uusia ideoita, oivalluksia, uutta tietoa ja oppimista. (Kaljonen – Lallimo 2010: 2–3.) Tällaista vaativaa suunnittelu- ja ongelmanratkaisutilanteiden yhteiskehittelyn työtapaa, johon osallistuu erilaisia intressejä edustavia toimijoita, kutsutaan myös neuvottelevaksi solmutyöskentelyksi (Engeström 2004: 81–82).

Ekspansiivisen oppimissyklin malli kuvaa muutoksen, kehityksen ja oppimisen eri vaiheita. Makrotason ekspansiivisen oppimisen lisäksi syklissä voi tapahtua paikallista mikrotason oppimista. Nämä mikrosykli eivät välttämättä johda ekspansiiviseen oppimiseen, mutta se on myös mahdollista. (Kajamaa – Kerosuo – Engeström 2008: 64.) Seuraavassa kuviossa on ekspansiivisen oppimissyklin ja yhteiskehittelyyn tähtäävä yksinkertaistettu malli ja sen oppimisteot OSMOS-projektissa.



Kuvio 1. Osmos-projektin ekspansiiviseen oppimiseen ja yhteiskehittelyyn tähtäävä toiminnan sykli vuosille 2009–2011 (Kaljonen – Lallimo 2010: 5).

4.4 Projektin toiminta sykleittäin

4.4.1 Syksy 2008

OSMOS-projektin toiminta keskittyi syksyllä 2008 lähinnä yhteistyösuhteiden rakentamiseen ja projektin toiminnan käynnistämiseen liittyvien asioiden suunnitteluun. Varsinainen projektitoiminta käynnistyi rahoituspäätöksen selvittyä tammikuussa 2009.

4.4.2 Ensimmäinen sykli, kevät 2009

OSMOS-projektin varsinainen aloituskokous pidettiin helmikuussa 2009. Kokouksessa esiteltiin muutosklinikkatoimintaa, kartoitettiin osallistujien ymmärrystä keskeisistä käsitteistä (sosiaaliohjaus, monikulttuurisuus ja osallisuus) sekä monikulttuuristen asiakkaiden sen hetkisistä ja tulevista tarpeista. Projektille tehtiin myös työskentelysuunnitelma opetuksen integroimiseksi työelämään ja sosiaaliohjauksen nykytilan tutkimiselle. Suunnittelussa pyrittiin visioimaan vahvaa opetuksen integrointia perhekeskuksen toimintaan ja löytämään pitkäkestoisia ja dialogiin perustuvia yhteistyörakenteita, jotka jäävät elämään projektin päätyttyäkin. (Kaljonen – Lallimo 2010: 6–7.)

Kevään aikana kartoitettiin ja rakennettiin laajasti yhteistyöverkostoja sekä kolmannen sektorin että kunnan toimijoiden kanssa, ja heiltä pyydettiin teemakohtaisesti osallistujia mukaan oppimislaboratorioistuntoihin kertomaan omasta toiminnastaan ja mahdollisista yhteistyö mahdollisuuksista. Tietoa OSMOS-projektista pyrittiin levittämään tehokkaasti, ja projekti esiteltiin muun muassa ammattikorkeakoulujen kehittämisverkoston Kever-seminaarissa syksyllä 2009.

Projektin toimijat kokoontuivat kevään 2009 aikana oppimislaboratoriossa kuusi kertaa, joiden aikainen ja niiden yhteyteen liittyvä toiminta muodosti yhteiskehittelyn ensimmäisen varsinaisen syklin. Kaljosen ja Lallimon (2010: 6–7) mukaan kevään ensisijainen tavoite oli käynnistää ja toteuttaa monikulttuuristen asiakkaiden palvelutarvekar-toitus, tehdä perhekeskusten varhaisen tuen ja lastensuojelun nykytilanteen analyysi sekä löytää tärkeimmät kehittämiskohteet tulevien pilottien suunnittelemiseksi. Ammattikorkeakoulun lehtoreilla ja työelämän edustajilla oli alusta asti yksimielisyys siitä, että maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden osallisuus oli projektissa keskeistä.

Kevään 2009 aikana projektiin integroitiin useita opintojaksoja. Vahvistamisen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen opintojakson (5 op) opiskelijat haastattelivat Itäisen perhekeskuksen työntekijöitä monikulttuurisen työn haasteista, ja palveluohjauksen sekä englannin- että suomenkielisen opintojakson (5 op) opiskelijat selvittivät asiakkaiden palvelutarpeita. Palveluohjauksen kokonaisuuteen liittyi myös toiminnallinen osio, jossa opiskelijat tekivät konkreettisia palveluohjaustekoja asiakkaille. Kaljosen ja Lallimon (2010: 8–9) mukaan opintojaksojen aikana opiskelijat ohjasivat myös maahanmuutta-

jataustaisten äitien vertaistukiryhmiä. Kontaktin saaminen maahanmuuttajataustaisiin asiakkaisiin osoittautui hyvin haasteelliseksi ja edellytti työntekijöiltä lisäpanostusta heidän motivointiinsa. Yksittäisiä asiakastapauksia analysoitiin muutoslaboratoriossa, ja projektiin liittyi useita ammattikorkeakoulun harjoittelujen ja opinnäytetyön tekijöitä. Kaikki kevään aikana tehdyt kokeilut kohdistuivat varhaisen tuen alueelle. Kevään lopulla kentän toimijoille sovittiin yhteinen kesätehtävä, jossa he kirjasivat Critical incident -menetelmää (Flanagan 1954) käyttäen monikulttuurisiin asiakasperheisiin liittyviä tapauksia KPE-alustalle peiliaineistoksi.

4.4.3 Toinen sykli, syksy 2009

Syksyllä 2009 opiskelijoiden tekemien haastattelujen tulokset monikulttuurisen työn haasteista tuotiin oppimislaboratorion istuntoihin, joissa ammattikorkeakoulun opettajat ja Itäisen perhekeskuksen asiantuntija analysoivat niitä KPE-alustalla. Verkkovälitteisen KPE:n kautta työskentelyä tehtiin myös oppimislaboratorioistuntojen välillä. KPE-alustalle työstettiin tuloksista meta-analyysi SWOT-analyysin muotoon kaikkien toimijoiden nähtäväksi ja kommentoitavaksi. Tekijät avasivat vielä analyysia vahvistamisen ja välittämisen näkökulmista. SWOT-analyysi sisälsi sekä yksilön että yhteisön näkökulmasta palveluohjauksen vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. Näiden pohjalta voitiin ja voidaan myös jatkossa pohtia yhteiskehittelyn avulla uusia palveluohjauksen keinoja. Monikulttuuristen asiakasperheiden tapausten analysointia jatkettiin muutoslaboratoriossa. (Kaljonen – Lallimo 2010: 15–17.)

Yhteiskehittelyä laajennettiin kutsumalla maahanmuuttajataustaisia aikuisia, alan työntekijöitä ja opiskelijoita avoimeen OSMOS-seminaariin. Sen yhtenä teemana ja tehtävänä oli SWOT-analyysin tulosten esittäminen seminaarilaisille ja uusien ideoiden tuottaminen palveluohjaukseen ryhmätöiden avulla. Seminaarissa tuotettua materiaalia työstettiin edelleen oppimislaboratoriossa. (Kaljonen – Lallimo 2010: 8, 18.)

Oppimislaboratoriotyöskentelyyn kerättyjen tietojen käsittelyn jälkeen aloitettiin pilottien suunnittelu. Istunnoissa kehiteltiin erilaisia ideoita, joista valittiin mentorointimallin kehittäminen maahanmuuttajataustaisille sosiaaliohjauksen asiakkaille, vanhempain ja lasten voimavaraistavan ryhmätoiminnan mallintaminen sekä niin sanotun opetuslaboratoriomallin rakentaminen ammattikorkeakoulun ja työelämän välille. Pilottien suunni-

telmat esiteltiin Itäisen perhekeskuksen johtoryhmälle, jossa sovittiin niiden toteutuksesta. (Kaljonen – Lallimo 2010: 19.)

Uusia opintojaksoja integroitiin projektiin. Monikulttuurisuus ja antirasismi-opintokokonaisuuden (5 op) aikuisopiskelijat järjestivät Monikulttuurisuuden teemapäivän Vuosaaressa marraskuussa, ja Degree programin palveluohjaus-kurssin oppimistehtävän yhteydessä tutkittiin, miten palveluohjausta voitaisiin kehittää entistä paremmin monikulttuuristen perheiden tarpeisiin. Opintojakson yhteydessä haettiin aineksia niin sanotun intensiivisen palveluohjausmallin kehittämiseksi. Innovaatio-opinnot (8 op) aloitettiin syksyn 2010 aikana, ja niitä jatkettiin yhteistyössä Chili-projektin kanssa seuraavana keväänä. Chili-projektin toimijoiden kanssa pohdittiin muun muassa monikulttuurisen perhetyön menetelmiä. Chili on itäisellä alueella toimiva Helsingin kaupungin kolmevuotinen ESR-hanke, joka on suuntautunut maahanmuuttajanaisten työllistymiseen ja työmarkkinoilla pysymisen edistämiseen sekä syrjäytymisen ehkäisemiseen (Helsingin kaupunki 2010).

Lastensuojelun työntekijät kertoivat maahanmuuttajataustaisten asiakasperheiden toivoneen tukea lasten koulunkäyntiin. Vapaaehtoiset työntekijät aloittivat suljetun läksypiirin maahanmuuttajataustaisille lapsille Haruspuiston asukaspuistossa. Myöhemmin tästä ryhmästä kehittyi lasten voimavararyhmä, jonka toiminnasta vastaa nykyisin Metropolia ammattikorkeakoulu yhteistyössä Itäisen perhekeskuksen kanssa.

Lokakuussa oppimislaboratorion toimijat tekivät benchmarking-matkan Hollantiin Amsterdamiin ja Utrechiin. Tutustumiskohteina olivat monikulttuurista työtä tutkivat tutkimuslaitokset sekä käytännön työtä tekevät yksiköt. Matkan tarkoituksena oli hakea lisää tietoa siitä, millainen monikulttuurinen työ on vaikuttavaa. Hollannissa monikulttuurista työtä on tehty jo useamman sukupolven ajan.

4.4.4 Kolmas sykli, kevät 2010

Kevään 2010 aikana opetuksen integrointia Itäisen perhekeskuksen toimintaan jatkettiin edelleen ja oppimisklinikassa siirryttiin pilotoinnin aikaan. Mentorointipilotin suunnittelu aloitettiin yhteistyössä sosiaaliviraston, Suomen mielenterveysseuran ja Väestöliiton asiantuntijoiden kanssa. Mentoroinnissa opiskelijat sitoutetaan opintojakson ajaksi

mentoreiksi eli ”oppaiksi”, jotka tukevat asiakkaita auttamaan itse itseään. Opas varaa aikaa asiakkaan kanssa työskentelyyn, ja ohjauksen tehtävänä on antaa asiakkaalle tilaisuus tutkia, havaita ja selkeyttää tapoja elää mielekkäämmin ja omaa hyvinvointia lisäten. Mentorointipilotti ja lasten turvataitoryhmä käynnistettiin vielä kevään aikana, ja yhteys somaliäiteihin jatkui vanhempien voimavararyhmässä. Oppimislaboratoriomalli muotoutui palveluohjauskurssin yhteydessä toteutettavaksi yhteisopetuksen malliksi. Asiakastapauksien käsittelyä jatkettiin oppimislaboratoriossa, ja analysointiin otettiin mukaan myös opiskelijoita.

Osallistavan periaatteen mukaisesti oppimislaboriotapaamisia pidettiin myös Haruspiston asukaspuistossa, jossa voitiin kohdata monikulttuurisia perheitä. Tapaamisissa esiteltiin OSMOS-projektin sisältöä ja pohdittiin yhdessä perheiden kanssa toimintaa, joka tukisi heidän päivittäistä arkeaan ja integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. (Kaljonen – Lallimo 2010: 11.)

Projekti jatkoi kansainvälistymistään, ja ryhmä EU:n tutkijoita kävi tutustumassa projektin toimintaan. Toimijaryhmä teki toisen benchmarking-matkan Ruotsiin, ja sen tavoitteena oli muodostaa käsitys siitä, millaisia ovat maahanmuuttajaperheiden kanssa tehtävän monikulttuurisen sosiaaliohjauksen hyvät käytännöt Ruotsissa. Ruotsi valittiin benchmarking kohteeksi, koska maassa on runsaasti maahanmuuttajia ja kokemusta useita sukupolvia käsittävästä perhetyöstä. Ruotsi on myös kansainvälisesti verkostoitunut ja tarjoaa erityisesti pohjoismaisen ”hyvinvointiyhteiskunnan” näkökulman maahanmuuttajien integraatiotyöhön. Lähemmän tarkastelun kohteena olivat erityisesti yhteisölliset monikulttuuriset ja yhdenvertaisuutta edistävät palvelurakenteet ja käytännöt.

4.4.5 Neljäs sykli, syksy 2010

Syksyllä 2010 projektin toiminta, opetuksen integrointi ja oppimisklinikan toiminta eteni suunnitelmien mukaan. Projektin jatkotavoitteena oli saada Itäisen perhekeskuksen sosiaaliohjaajia laajemmin mukaan. Projektin toimijat kutsuttiinkin Itäisen perhekeskuksen johtoryhmän kokoukseen syyskuussa 2010. Lisäksi tavoitteeksi asetettiin perhekeskuksen varhaisen tuen ja lastensuojelun sosiaaliohjaajien tapaaminen ja heidän ajatustensa kuuleminen monikulttuurisen sosiaaliohjauksen kehittämiseksi.

Projektin toinen seminaari pidettiin 8.10.2010 Metropolia Ammattikorkeakoulun Sofian-lehdon toimipisteen auditoriossa teemalla ”Sosiaaliohjauksen tuottama osallisuus: kansainvälisiä ja kansallisia kokemuksia”. Seminaarissa kuultiin monikulttuurista työtä tekevien ulkomaalaistaustaisten sekä ruotsalaisten vierailijoiden luentoja ja kokemuksia sekä nähtiin Refugee Air työpajan taiteilijoiden maahanmuuttajien kanssa yhteistyössä tehtyjä työnäytteitä.

Yhteiskehittelyn toiminnan jatkamiseksi ja juurruttamiseksi perustettiin joulukuussa 2010 Itäisen perhekeskuksen ja Metropolian sosiaalialan koulutusohjelman yhteistyöelin, jonka tarkoituksena on koordinoida ja kehittää yhteistyötä jatkossa. Yhteistyöelin keskittyy erityisesti monikulttuurisuuteen ja sosiaaliohjaukseen liittyvän opetuksen integrointiin kentän työhön, sosionomiopiskelijoiden harjoittelujaksojen organisointiin sekä tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Yhtenä haasteena on pyrkiä saamaan maahanmuuttajataustaisia harjoittelijoita mukaan yhteiskehittelyyn ja sitä kautta rekrytoitua heitä myös Helsingin kaupungin palvelukseen.

Taulukko 1. Kooste eri opintokokonaisuuksien integroinnista ja laajuudesta Itäisen perhekeskuksen toimintaan vuosina 2009–2011.

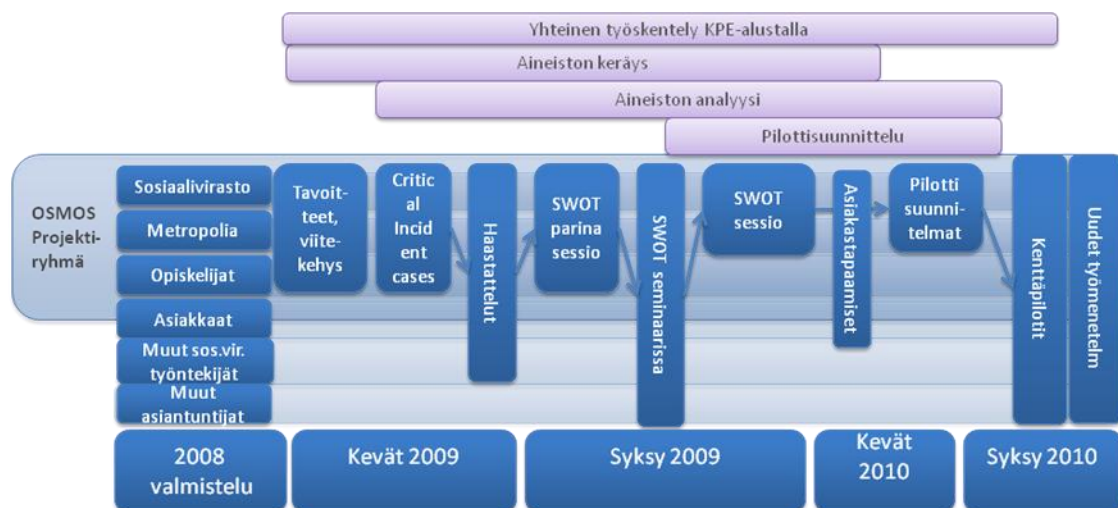
Kevät 2009	Syksy 2009	Kevät 2010	Syksy 2010	Kevät 2011
Vahvistaminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen 5 op				
Palveluohjaus suomeksi ja englanniksi 5 op	Palveluohjaus suomeksi ja englanniksi 5 op	Palveluohjaus suomeksi ja englanniksi 5 op	Palveluohjaus suomeksi ja englanniksi 5 op	Palveluohjaus suomeksi ja englanniksi 5 op
	Monikulttuurisuus ja antirasismi 5 op	Monikulttuurisuus ja antirasismi 5 op	Monikulttuurisuus ja antirasismi 5 op	Monikulttuurisuus ja antirasismi 5 op
			Innovaatio-opinnot 8 op	Innovaatio-opinnot 8 op
		Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät 5 op		
		Ryhmän käyttö ja ohjaus -integroitu lasten ryhmä Haruspuistossa	Ryhmän käyttö ja ohjaus -integroitu lasten ryhmä Haruspuistossa	Ryhmän käyttö ja ohjaus -integroitu lasten ryhmä Haruspuistossa
			Perhetyön opintojakson yhteydessä vanhemmuusryhmä 1 krt	

Taulukko 2. Kooste Osmos-opinnäytteistä

Nuorisopuolen opiskelijat	
Lahti Laura ja Lahtinen Elisa	Varhaiskasvatustilaisuus somaliäideille; käsi-kirja
Hurri Meira ja Hynynen Emilia	Arjessa asiakkaan ehdoilla. Monikulttuurisen varhaisen tuen sosiaalihojauksen BIKVA-arviointi
Lagerroos Alexandra ja Raatikainen Mari	Voimaa arkeen. Maahanmuuttajanaisten kokemuksia voimaantumisesta
Saltiola Kati ja Tarkiainen Tanja	Luova ryhmätoiminta maahanmuuttajanaisten kotoutumisen tukena. Koivu ja tähti -projektin Naisten kammari
Parviainen Annika ja Vauhkonen Sari	Neuvontapiste Ne-Rån maahanmuuttaja-asiakkaat
Chaouche Mari ja Grönlund Sanna	Monikulttuurisen lapsen kohtaaminen. Lastentarhanopettajien näkemyksiä ja kokemuksia
Pilgrim Nicholas	Immigrant Fathers and the Social Services offered to Young Families in Finland
Aikuispuolen opiskelijat	
Toikkanen Kaisa	Monikulttuurinen työ Helsingin Itäisen alueen leikkipuistossa
Sosiaalialan ylemmän amk-tutkinnon opiskelijat	
Tuovinen Jari ja Nevalainen Niina	Varhaisen tuen ja lastensuojelun sosiaalihojaus Itäisessä perhekeskuksessa

4.5 Yhteiskehittelyn kaari ja kevään 2011 toiminnan tavoitteet

OSMOS-projektin toiminnan yhteiskehittelyn kaari alkoi syksyllä 2009 toiminnan jäsentymisenä ja jatkui vuonna 2010 kenttäpilottien suunnittelulla, joiden kautta kokeiltiin ja konkretisoitiin tavoitteita syksyllä 2010. Kokeilut ja konkretisointi jatkuivat keväällä 2011. Yhteiskehittelyn kaarta on esitelty kuviossa 2. Kuviosta ilmenee, miten erilaiset tahot, foorumit ja välineet olivat mukana analysoimassa toimintaa ja suunnittelemassa pilotteja. Kuvion vasemmassa reunassa näkyvät toimijat, joita olivat sosiaaliviraston ja Metropolian työntekijät ja opiskelijat, asiakkaat sekä muut sosiaalialan työntekijät ja asiantuntijat. Kuvion yläosassa esitellään projektin toimintaa, joka etenee ajallisesti vasemmalta oikealle. Siinä näkyy aineiston keräyksen, analysoinnin ja pilotoinnin ajoitus. Toiminta tapahtui sekä kasvokkain että virtuaalisesti, ja dokumentointi ja työstäminen tapahtuivat KPE-alustalla. Kehittelyteot, -välineet ja -kohteet löytyvät kuvion keskeltä. (Kaljonen – Lallimo 2010: 14.)



Kuvio 2. Yhteiskehittelyn kaari kohti pilotteja. Kuvio on Kaljosen ja Lallimon artikkelista Matkalla yhteiskehittelyyn -kokemuksia ammattikorkeakoulun ja työelämän yhteistyöstä: OSMOS -osallistava monikulttuurinen sosiaaliohjaus -projekti (2010: 14).

Kevään 2011 oppimislaboratoriotoimintaa oli tarkoitus terävöittää ja syventää intensiivisen case-pohjaisen työskentelyn kautta. Tämän vuoksi syksyllä 2010 lähetettiin Itäisen perhekeskuksen eri toimipisteisiin kutsu sosiaaliohjaajille, jotta he tulisivat mukaan oppimislaboratoriotoimintaan. Tavoitteena heidän kutsumiselleen oli työstää ja kirkastaa maahanmuuttajien kanssa tehtävän sosiaaliohjauksen konseptia. Keväällä oli tarkoitus myös kehittää edelleen projektiin liittyviä malleja ja pilotteja eli mentorointia, yhteisopetuksen mallia, case managementia, somaliäitien voimavararyhmää sekä jatkaa toiminnan juurruttamista pysyväksi osaksi yhteistyötä. Kevään aikana kirjoitettiin valmiiksi julkaisu, jonka Metropolia Ammattikorkeakoulu julkisti seuraavana syksynä projektin päättyttyä.

5 Arvioinnin toteuttaminen

5.1 Tutkimuksen kohderyhmä ja aineistojen keruu

Arvioinnin tutkimuskysymyksillä haettiin vastausta näihin kysymyksiin: 1. Mikä toimii OSMOS-projektissa hyvin? 2. Mitä kehitettävää OSMOS-projektissa on? ja 3. Minkälaisia uusia ideoita OSMOS-projekti tuotti? Arviointitutkimuksen kohderyhmänä olivat OSMOS-projektissa toimineet projektipäällikkö, ammattikorkeakoulun opettajat, Helsingin Itäisen perhekeskuksen työntekijät, Helsingin yliopiston psykologian laitoksen tutkija

sekä opiskelijat. Projektin toimijoille lähetettiin kysely, jonka kysymyksiin vastattiin essee-tyyppisesti. Kysely lähetettiin yhdelle toimijalle kokeeksi ennen varsinaista tutkimusta. Vastaaja piti kysymyksiä relevantteina mutta arvioi kysymykset laajoiksi. Palautteen perusteella kysymyksiä pilkottiin pienempiin osiin. Opiskelijoille tehtiin ryhmähaastattelu. Lisäksi arvioinnissa analysoitiin projektin väliraportteja sekä seminaarien palautteita.

Tutkimuslupa haettiin Helsingin kaupungin sosiaalivirastolta sekä Metropolia Ammattikorkeakoululta. Kysymykset lähetettiin postitse kaikille kymmenelle projektin toimijalle, joista vastasi kahdeksan henkilöä ($n=8$). Vastauspalautuksia pyydettiin sähköpostilla kahdesti viikon välein vastausmääräjän umpeuduttua. Vastaukset palautettiin nimettöminä vastauskuoressa tutkijalle. Lomakehaastattelu (postikysely) on useimmiten kvantitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmä (Tuomi – Sarajärvi 2009: 74). Tähän aineistonkeruumenetelmään päädyttiin siksi, että kaikkien kymmenen toimijan haastattelu henkilökohtaisesti olisi tämän tehtävän laajuuden ja toimijoiden tavoittamisen kannalta ollut aikataulullisesti erittäin haastavaa.

Ryhmähaastattelu on tehokas tiedonkeräämisen muoto, koska silloin saadaan usealta henkilöltä tietoja yhtä aikaa. Ryhmässä haastateltavien määräksi suositellaan kahta tai kolmea henkilöä, koska nauhoitetusta haastattelusta on vaikeaa erottaa sitä useampien henkilöiden ääntä toisistaan. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2009: 211.) OSMOS-projektin aikaisiin opintokokonaisuuksiin osallistuneille opiskelijoille tehtiin kaksi ryhmähaastattelua. Palveluohjaus-kurssiin osallistuneille 23 opiskelijalle lähetettiin sähköpostitiedustelu ryhmähaastatteluun osallistumisesta. Yksikään opiskelijoista ei vastannut sähköpostiin. Kurssia opettaneelta opettajalta sain puhelinnumeron kymmenelle opiskelijalle, joista kahdeksan vastasi puhelimitse tehtyyn yhteydenottoon. Heistä kolme ($n=3$) suostui osallistumaan ryhmähaastatteluun. Yksi oli mies ja kaksi naista. Monikulttuurisuus ja antirasismi -opintokokonaisuuteen osallistuneista valittiin osallistujalistasta joka kymmenes opiskelija, joihin otettiin yhteys puhelimitse. Ryhmähaastatteluun suostui kolme opiskelijaa, joista yksi perui viime hetkellä osallistumisensa sairastumisen vuoksi ($n=2$). Molemmat haastatelluista olivat naisia.

Ryhmähaastattelut tehtiin Metropolia-ammattikorkeakoulun Sofianlehdonkadun toimipisteen neuvotteluhuoneessa kahtena eri päivänä. Haastattelukysymykset lähetettiin

opiskelijoille etukäteen sähköpostilla, ja osa haastateltavista oli valmistautunut kirjoittamalla itselleen vastauksia paperille. Ennen haastattelua opiskelijoille kerrottiin haastattelun vapaaehtoisuudesta, tarkoituksesta ja vaiheista. Opiskelijat allekirjoittivat liitteenä 2 olevan suostumuksen haastatteluun. Palveluohjauskurssin käyneiltä opiskelijoilta kysyttiin liitteen 3 mukainen kysymys yksi alakysymyksineen, sen sijaan monikulttuurisuus ja antirasismi -kurssin käyneille opiskelijoille kysymyksiä täytyi muokata heidän opetukseensa soveltuviksi. Heiltä kysyttiin, minkälaisia kokemuksia heillä oli kurssiin liittyvästä opetuksesta ja sen toteutuksesta, miten he kehittäisivät opetusta, onko heidän kiinnostuksensa monikulttuuriseen työhön muuttunut kurssin aikana ja millä tavalla.

Palveluohjauskurssilaisille tehty haastattelu kesti 45 ja toiselle ryhmälle tehty 30 minuuttia. Molemmat haastattelut nauhoitettiin. Haastattelut etenivät nopeasti, koska opiskelijat olivat valmistautuneet etukäteen. Haastattelijalla oli katsekontakti haastateltaviin koko ajan, mikä mahdollisti havaintojen tekemisen ja lisäkysymysten esittämisen tarvittaessa. Palveluohjauskursseille osallistuneista opiskelijoista kaksi tunti toisensa ennestään, muut olivat toisilleen tuntemattomia. Keskustelu sujui kuitenkin molemmissa ryhmissä vaivattomasti. Opiskelijat vaikuttivat kiinnostuneilta aiheesta ja auttoivat toisiaan muistikuvillaan ja näkemyksillään. Ryhmähaastattelut tuottivat tietoa OSMOS-projektin toteutusten vaikutuksista opintokokonaisuuksien sisältöön, hyötyihin ja kehittämiseen.

Projektin väliraportit (n=3) saatiin ESR:n verkkosivuilta tulostamalla. Projektin kahden ensimmäisen seminaarin, jotka pidettiin 16.10.2009 ja 8.10.2010, osallistujilta kerätty alkuperäinen kirjallinen palaute (n=54) saatiin projektipäälliköltä. Näihin kahteen seminaariin osallistui yhteensä 150 henkilöä.

5.2 Aineistojen analyysi

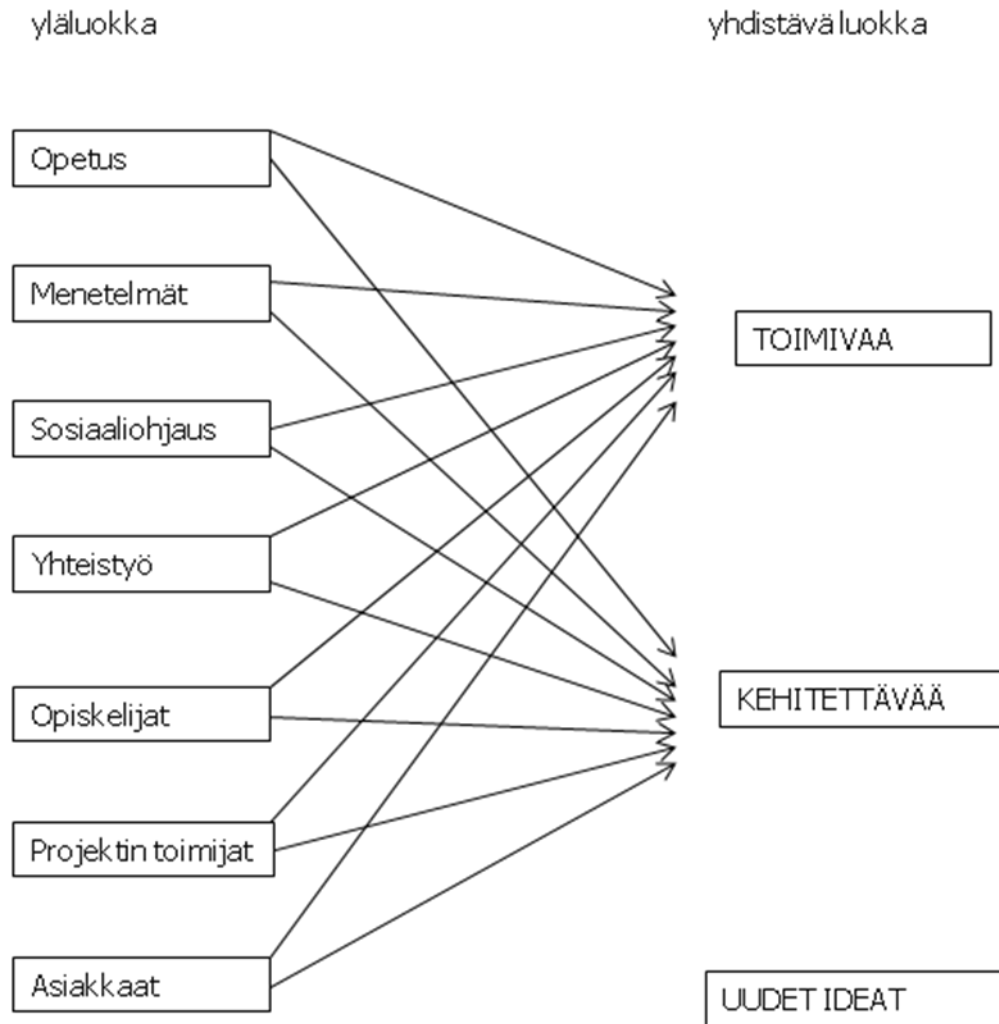
Aineistot analysoitiin sisällönanalyysin menetelmää joustavasti soveltaen. Analysoitavat aineistot olivat projektin väli- ja loppuraportit, seminaareista saatu kirjallinen palaute, postikyselyn vastaukset sekä ryhmähaastattelujen litteroitu eli sanasta sanaan paperille kirjoitettu sisältö. Sisällönanalyysin ensimmäinen vaihe oli analyysiyksiköstä päättäminen, jonka valintaa ohjasi tutkimustehtävä ja aineiston laatu. Tavallisimmin analyysiyk-

sikkö on sana tai sanayhdistelmä, mutta se voi olla myös lause tai ajatuskokonaisuus (Kyngäs – Vanhanen 1999: 5). Tässä arviointitutkimuksessa analyysiyksikkö oli lause/lauseita, jotka sisälsivät ajatuskokonaisuuden.

Analyysiyksikön valitsemisen jälkeen aineistoon tutustuttiin lukemalla sitä useita kertoja läpi ja samalla pohtien kuka tässä kertoo, missä tämä tapahtuu, milloin se tapahtui, miksi ja mitä tässä tapahtuu. (Kyngäs – Vanhanen 1999: 5). Tekstiä luettiin läpi peilaamalla sitä myös tutkimuskysymyksiin. Lopulta aineistoon merkittiin ensimmäiseen tutkimuskysymykseen liittyvät ajatukset ja vastaukset keltaisella värillä, toiseen kysymykseen liittyvät liilalla ja kolmanteen vihreällä. Seuraavaksi kaikista aineistoista löydettyt asiat kirjoitettiin pelkistetyn ilmaisun muodossa listaksi yhteen tiedostoon. Pelkistetyt ilmaukset ryhmiteltiin siten, että samaa asiaa tarkoittavat ilmaukset yhdistettiin alaluokaksi ja nimettiin sisältöä kuvaavalla tavalla alkuperäisten ilmausten sanoja käyttäen (Tuomi – Sarajärvi 2009: 109–111). Seuraavaksi alaluokat yhdistettiin yläluokaksi ja nimettiin alaluokkien sisältöä kuvaavalla tavalla. Luokittelua jatkettiin niin kauan kuin se aineistojen sisällön perusteella oli mahdollista. Saadut yläluokat yhdistettiin lopuksi yhdistäviksi luokiksi ja nimettiin sisältöä kuvaavien käsitteiden avulla. Käsitteiden avulla saatiin vastaukset tutkimustehtäviin. Seuraavassa esitetään tutkimuksen tulokset.

6 Arvioinnin tulokset

Analyysiaineiston arvioinnissa muodostui kolme yhdistävää luokkaa: toimivaa, kehitettävää ja uudet ideat. Sekä toimivaa että kehitettävää yhdistävää luokkaa jakautuivat seitsemään yläluokkaan, joita olivat 1. opetus, 2. menetelmät, 3. sosiaaliohjaus, 4. yhteistyö, 5. opiskelijat, 6. projektin toimijat ja 7. asiakkaat.



Kuvio 3. Kooste OSMOS-projektin arviointitutkimuksen analyysitulosten ylä- ja yhdistävistä luokista.

6.1 Toimivaa

6.1.1 Opetus

Projektin toimijoiden eli projektin toteutuksesta vastanneen työryhmän edustajien käsitysten mukaan opetuksen integroinnissa opiskelijoiden opintoja oli limitetty työelämään. Myös oppimistehtävät oli liitetty aiempaa aktiivisemmin työelämään; tosin kaikkien opinnäytteiden tavoitteet eivät olleet projektin tavoitteiden suuntaisia. Joidenkin toimijoiden mukaan alkuvaiheessa opetuksen integrointi Itäisen perhekeskuksen toimintaan onnistui hyvin, mutta projektin edetessä varhaisen tuen työntekijät eivät enää olleet oikein kiinnostuneita yhteistyöstä. Kaikki työntekijät olivat kuitenkin tietoisia uudesta toimintatavasta. Opetuksen integroinnin koettiin onnistuneen suhteellisen hyvin.

Projektin aikaiseen opetukseen osallistuneiden opiskelijoiden kokemukset kurssien toteutuksesta olivat myönteisiä, ja harjoittelu maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kanssa oli antoisaa. Kokemuksissa korostui teoriaopetuksen hyödyllisyys asiakastyössä. Teoriaopetus antoi käsityksen sosiaaliohjausprosessin eri vaiheista, helpotti asiakastyön suunnittelua ja asiakkaiden kohtaamista sekä antoi tietoa asiakkaiden auttamiseksi.

”... että tiedettiin ensin, esimerkiksi kartotetaan sen asiakkaan tilanne tällä hetkellä, sen jälkeen tehdään se suunnitelma, ja sitten yhdessä toteutetaan tai käydään läpi sitä ja arvioidaan...tiedettiin miten se prosessi menee. Ja sit tietysti ku oltiin vähän perehdytty näihin lakeihin ja muihin, niin sit meil oli enemmän tietoa, et mistä se asiakas saattaa hyötyä, mitä sille kuuluu.”

6.1.2 Menetelmät

Projektin ekspansiivisen oppimisen työvälineenä käytettyä oppimislaboratoriotointa ja sen kuukausittaisia kokoontumisia pidettiin toimivana yhteiskehittelyn areenana, jossa mietittiin erilaisia näkökulmia asioihin, suunniteltiin pilotteja ja menetelmiä sekä arvioitiin niitä yhdessä. Oppimislaboratorio koettiin haasteelliseksi kokeiluksi, joka vaati aikaa yhteisen kielen ja kohteen rakentamisessa. Laboratorio osoittautui yhteistyötä tukevaksi rakenteeksi, jossa voitiin ottaa esiin monikulttuurisen sosiaaliohjauksen haasteita ja työkäytänteitä. Ohjaajan rooli oli haasteellinen oppimislaboratoriotyöskentelyssä.

Projektin aikana verkkopohjainen oppimisympäristö KPE osoittautui erinomaiseksi tiedon tallentamisessa, rakentamisessa ja oppimisessa. Myös työmallit koettiin hyviksi, ja niiden juurruttaminen osaksi Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Itäisen perhekeskuksen yhteistä toimintaa oli toimijoiden käsityksen mukaan hyvällä alulla. Yhteistyön edistämiseksi ja juurruttamiseksi perustettiin yhteistyöelin loppuvuodesta 2010. Uutta tietoa tuotettiin kirjoittamalla artikkeleita projektin aiheisiin liittyen.

”Juurtumista edistää varmasti ns. ”juuri”-yhteistyöelimen perustaminen. Yhteistyöelimestä on opettajien ja kentän työntekijöiden edustus ja sen on tarkoitus lukukausittain yhdessä suunnitella opintojaksoihin sellaiset oppimistehtävät, jotka hyödyttävät win-win periaatteella sekä kenttää että opetusta.”

6.1.3 Sosiaaliohjaus

OSMOS-projekti oli toimijoiden käsityksen mukaan tärkeä sosiaaliohjaajille, koska sosiaaliohjauksen työn tutkimista ja kehittämistä ei aikaisemmin ole juurikaan tehty. Yhteistyön myötä monikulttuurisen sosiaaliohjauksen tutkiminen ja kehittäminen lähti käyntiin. Myös eri sosiaaliohjaajien töiden vertailu osoittautui hedelmälliseksi projektin aikana.

6.1.4 Yhteistyö

Projektin toimijoiden käsityksen mukaan yhteistyö projektin aikana oli sujuvaa opiskelijoiden, työntekijöiden ja opettajien kesken. Opiskelijat motivoituivat oikean tekemisen ja hyvän yhteistyön myötä. Yhteistyöverkosto syntyi, ja yhteistyö myös syventyi opettajien ja Itäisen perhekeskuksen työntekijöiden kesken, vaikka toisaalta jonkun toimijan käsityksen mukaan ”kentällä” ei ollut kiinnostusta yhteistyöhön. Projektia edisti toimiva ja selkeä työn- ja vastuunjako.

6.1.5 Opiskelijat

Projektin toimijoiden käsityksen mukaan opiskelijat sitoutuivat tehtävien tekemiseen hyvin. Opiskelijat saivat projektin myötä syvempiä oppimiskokemuksia ja realistisen kuvan sosiaaliohjauksesta. Opiskelijat kertoivat omien asenteidensa muuttuneen ja itseluottamuksensa kasvaneen. Tehtävien myötä syntyi yhteyksiä työelämään ja kiinnostus sekä sosiaaliohjaukseen että monikulttuuriseen työhön kasvoi.

”Niin mä muistan, et tykkäsin tosi paljon siitä kurssista, ja sain siitä ihan hirveesti. Itse koin, että omiakin ennakkoluuloja lähti. Kun kuuli vaikka sitä, että millanen prosessi on hakea sitä turvapaikkaa ...Vau ja mä innostuin ihan hulluna siitä monikulttuurisuudesta...”

6.1.6 Projektin toimijat

Projektin toimijat kokivat, että heidän ymmärryksensä monikulttuurisesta työstä ja sosiaaliohjauksesta kasvoi projektin aikana. Opettajat saivat syvemmän kuvan tämän päivän sosiaaliohjauksesta ja sen myötä kykenivät vaikuttamaan opetuksen laatuun. Tieto sekä uudet taidot saivat pohtimaan asioita laajemmin. Tietoisuuden kasvaminen avarsi ja rikastutti maailmankatsomusta.

” Olen lukenut paljon aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, joten on lisääntynyt tieto heidän asemastaan. Olen tutustunut maahanmuuttajiin ja nähnyt heidän erilaisia tilanteitaan ja myös Suomen virallisen mamu-politiikan ongelmia.”

” Toisaalta mietityttää kulkeeko jossain ns ymmärtämisen ja jouston raja jo suomalaisen yht.kunnan rakenteiden vuoksi.”

6.1.7 Asiakkaat

Projektin toimijoiden käsityksen mukaan asiakkaat hyötyivät monin tavoin projektista. Leikkipuisto sai tukea toimintaansa, ja siellä toimineiden ryhmien avulla saatiin kontakti maahanmuuttajataustaisiin asiakkaisiin. Leikkipuiston tapaamiset toimivat yhteistoiminnan ja asiakkaisiin tutustumisen paikkoina. Somalialaisten äitien ryhmä tarjosi keskinäistä aikuisten vertaistukea. Leikkipuiston lapset saivat ryhmässä huomiota, ja heidän taitojaan vahvistettiin. Kaikille lapsille avoin ryhmä oli yksilöitä tukeva. Leikkipuiston toiminnassa yhteistyö on jo juurtumassa, ja monikulttuurinen työ on saanut tukea rakenteista.

6.2 Projektissa kehitettävää

6.2.1 Opetuksen kehittäminen

Projektin toimijoiden käsityksen mukaan monikulttuurista sosiaaliohjausta pitäisi kehittää kentän (Itäisen perhekeskuksen) tarpeista käsin. Monikulttuurinen sosiaaliohjaus on ilmiönä uusi, ja sen käsittelemisessä ja opettamisessa tarvitaan uusia käsitteitä. Projektin toimintatapa pitää juurruttaa, ja siihen tarvitaan yhteistyökumppaneiden johdon tuki riittävien resurssien varmistamiseksi. Myös osapuolten sitouttamista on kehitettävä. Projektin osallistuvilla voi olla eri käsitys tavoitteista ja merkityksestä.

”Tarvitsemme uusia käsitteitä ja uudenlaista lähestymistapaa, jolla ”sosiaalitäti”-leimaa ja asetelmaa rikotaan. Olemme mukana globaalissa kehityksessä, jossa ihmiset liikkuvat kasvavassa määrin. Myös työn täytyy elää mukana ihmisten arjen muutoksissa.”

6.2.2 Menetelmien kehittäminen

Projektin toimijoiden käsitysten mukaan oppimisklinikan välineitä ja työmalleja on kehitettävä yhteistyössä edelleen. Omiin toimintatapoihin kaivattiin lisää kriittisyyttä, ja kaikille osallisille pitäisi tarjota valmiuksia katsella avoimesti ja kriittisesti työtään muiden kanssa, jotta työtä voidaan muuttaa. Menetelmistä sosiaalityön haasteiden kartoitus toivottiin juurrutettavan osaksi joka vuotuista opetusta. Joidenkin toimijoiden käsitysten mukaan toimintamallit eivät ole juurtuneet, mutta juurtumista edistää työmallien käyttäminen.

” En osaa sanoa, onko jotain jo juurtunut. Hyvien työmallien käyttäminen aktiivisesti juurruttaa niitä. Samoin työntekijöiden halu kokeilla uusia tapoja toimia + kehitellä eri malleja.”

6.2.3 Sosiaaliohjauksen kehittäminen

Projektin tavoitteena oli monikulttuurisen sosiaaliohjauksen kehittäminen yhteistoiminnallisesti. Tuloksia tarkasteltaessa osoittautui, että toimijoiden käsitysten mukaan sosiaaliohjaus on varsin ammattinimikkeeseen sidottua, sen hahmottaminen vaikeaa ja vielä muotoa sekä sisältöä hakevaa. Sosiaaliohjausta pitäisi lähestyä eri näkökulmista, ja uusia innovatiivisia työtapoja tuotettava yhteistoiminnallisesti.

6.2.4 Yhteistyön kehittäminen

Kuten jo aiemmin mainittiin, yhteistyö sujui kaikkien osallistujien kesken hyvin. Kuitenkin opiskelijoiden haastatteluissa kävi ilmi, että opiskelijoilla ei ollut oikein käsitystä opettajien ja työelämän toimijoiden yhteistyöstä, vaan siitä esitettiin erilaisia luuloon perustuvia arvioita. Jatkossa projektin juurruttamisessa pysyväksi käytännöksi kannattaakin kiinnittää huomiota opiskelijoiden parempaan perehdyttämiseen ja toiminnan läpinäkyväksi tekemiseen. Vaikka yhteistyö koettiin sujuvaksi, jotkut projektin toimijat kaipasivat vielä paremmin toimivaa yhteistyötä Itäisen perhekeskuksen työntekijöiden kanssa. Opetuksen aikataulu edellyttää sujuvaa yhteistyötä työelämän kanssa.

Haastattelija: "Miten se ilmeni se opettajien ja työelämän toimijoiden ja opiskelijoiden yhteistyö?" Opiskelija: "Emmä oikeestaan pysty sanoon sitä. Että kyllä se aika näkymätöntä meille oikeestaan on."

Toimija: "Pitäisi saada toimivampi yhteistyö aikaiseksi kentän toimijoiden kanssa. Opintojaksot etenevät omalla aikataulullaan –ei yhteistyötä voi jäädä odottelemaan."

6.2.5 Opiskelijat kehittämisessä

Projektin tavoitteena oli osallistaa toimijoita, työntekijöitä, opiskelijoita ja asiakkaita ekspansiivisen oppimisen yhteiskehittelyyn. Opiskelijoiden osuudeksi jäi kuitenkin lähinnä opetukseen osallistuminen, opetuksessa opittujen menetelmien kokeilu asiakas-kontekstissa, oppimistehtävien tekeminen sekä materiaalin tuottaminen opettajien, työelämän toimijoiden ja opiskelijoiden yhteisiin koulutuksiin. Arvioinnin tulosten perusteella projektin toimijat esittivät, että jatkossa opiskelijoita on sitoutettava myös opetuksen kehittämiseen. Kehittäminen ei saa olla vain opettajien tehtävä.

6.2.6 Projektin toimijoiden osallisuuden kehittäminen

Projektin toimijoiden käsityksen mukaan perhekeskusten työntekijöiden osallisuutta on vahvistettava, ja heidän osallistumisensa opetukseen on juurrutettava. Työntekijöiden vaihtuvuus perhekeskuksen organisaatiomuutoksen vuoksi sekä joidenkin työntekijöiden muutosvastarinta haittasi projektin edistymistä. Osa kentällä työskentelevistä sosiaaliohjaajista koki, ettei saanut projektista mitään.

6.2.7 Asiakkaiden osallisuuden kehittäminen

OSMOS-projektin ESR-väli raportissa mainitaan, että maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden osallistaminen osoittautui erittäin haastavaksi. Projektin toimijoiden käsitysten mukaan jatkossa asiakkaita on osallistettava entistä enemmän, ja opiskelijoiden mukaan asiakkaiden kulttuuritausta huomioitava paremmin. Opiskelijoiden kokemusten mukaan osallistamisen mahdollisuuksia on tarjottava siellä, missä maahanmuuttajia kohdataan arjessa.

”...sosiaaliohjaus on jo asetelmana suomalainen näyttämö, jolloin ei riitä että näytelmää ja rooleja muutetaan. Joudumme miettimään, millä tavoin maahanmuuttajat saadaan osallistettua käsikirjan tekemiseen ja koko näyttämön rakentamiseen mukaan muutoinkin kuin asiakkaina.”

6.3 Uudet ideat

Projektin myötä syntyi uusia ideoita kuten lisää ryhmätoimintaa maahanmuuttajataustaisille asiakkaille, etsivää työtä, asiakkaiden kohtaamisiin parityötä suomalaisen ja maahanmuuttajataustaisen työntekijän kesken, yhteisöllisten/verkottuneiden kuten esimerkiksi koulu- ja kasvatusverkoston kehittäminen ja monikulttuurisen osaamiskeskuksen perustaminen. Yksi opiskelija ja toimija kuvasivat asiaa:

”... niin meidän järjestettiin sit tällainen work shop maahan...näille Itäisen perhekeskuksen maahanmuuttaja äideille. Ni tällasta vois kans, tällast jotain aktiiviteettia tehdä lisää.”

”Eräänlaisen monikulttuurisen osaamiskeskuksen perustaminen voisi olla yksi tapa keskittää ja koota yhteen monikulttuurista osaamista. Keskuksessa edistetäisiin maahanmuuttajille suunnattujen sosiaalipalvelujen tutkimusta ja erilaisia kehittämisprojekteja. Keskuksessa kehitettäisiin konkreettisesti myös maahanmuuttajatyössä käytettäviä työmenetelmiä, sieltä annettaisiin myös suoraa konsultaatioapua konkreettisiin asiakastapauksiin.”

7 Pohdinta

7.1 Tulosten pohdinta

OSMOS-projektin tutkimus- ja kehittämistoiminta sekä opetuksen integrointi Itäisen perhekeskuksen toimintaan onnistui melko hyvin. Opetus kiinnittyi perhekeskusten työntekijöiden toimintaan, ja kaikki työntekijät olivat tietoisia tästä uudesta toimintata- vasta. Alkuvaiheessa myös varhaisen tuen työntekijät olivat aktiivisia integroinnissa, mutta projektin edetessä kiinnostus yhteistyöhön väheni.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta sekä opetuksen integrointi ammattikorkeakouluissa on alkutekijöissään ja kohdistuu vielä toistaiseksi osatekijöihin (Jaroma – Väättä – Tarhonen 2008: 50). Keskeisimpiä ammattikorkeakoulun toimintakonseptin kehittämisen ja oppimisen haasteita on nimenomaan se, miten kyetä yhdistämään työelämän ja laajasti sovellettavan ammattialakohtaisen toiminnan ja tiedon hallinta sekä kehittämi-

nen – varsinkin kun monet eri alojen ammattilaiset ovat sitä yhdessä toteuttamassa. Yhteiskehittelyllä pyritään luomaan sellaisia toimintatapoja, joilla voidaan havaita yksittäisten asiakkaiden tarpeita ja kokemuksia sekä vastata ja mukautua niihin. Yhteiskehittelyllä kehitetyt toimintatavat eivät kuitenkaan koskaan johda valmiiseen toimintatapaan tai tuotteeseen, vaan yhteistoimijoiden välille kehittyy elävä ja kasvava yhteistointaverkosto. (Virkkunen – Ahonen – Schaupp – Lintula 2010: 56, 154.) Toimintakonseptin muutos kestää vuosia eikä sen edetessä ole lainkaan selvää, mihin kehitys- ja oppimisprosessi johtaa (Virkkunen 2011: 2).

Projektin aikaista oppimislaboratoriota pidettiin toimivana yhteiskehittelyn areenana, jossa mietittiin erilaisia näkökulmia asioihin, suunniteltiin pilotteja ja menetelmiä sekä arvioitiin niitä yhdessä. Laboratorio osoittautui yhteistyötä tukevaksi rakenteeksi, jossa työstiin monikulttuurisen sosiaaliohjauksen haasteita ja työkäytänteitä. Myös työmallit koettiin hyviksi, niiden arveltiin kehittyvän ajan myötä paremmiksi, ja niiden juurruttaminen osaksi Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Helsingin Itäisen perhekeskuksen yhteistä toimintaa on hyvällä alulla. Oppimislaboratorion välineitä ja työmalleja on kuitenkin kehitettävä yhteistyössä edelleen, ja työmallien käyttäminen edistää juurtumista.

Helsingin ammattikorkeakoulu Stadiassa (nykyinen Metropolia) toteutetuissa muutoslaboratorioprosesseissa, joissa on noudatettu samantyyppistä ekspansiivisen oppimisen kehää kuin OSMOS-projektin oppimislaboratoriossa, kyettiin löytämään sen hetkisen toiminnan ongelmien ja toiminnan syitä ja täsmentämään yhteisen oppimisen ja kehittämisen haasteita. Muutoslaboratorioissa luotiin näköaloja tulevaan kehitykseen ja uusia käytännön ratkaisuja. Vain osassa muutoslaboratorioita kyettiin opetus kytkemään entistä paremmin työelämän toimintojen kehittämiseen. (Virkkunen ym. 2010: 109, 138.) OSMOS-projektin oppimislaboratoriossa aikaansaadut tuotokset olivat samansuuntaisia Stadian tulosten kanssa. Tulosten arvo ei perustu pelkästään ongelmien ratkaisuun, vaan niitä pitää arvioida sen perusteella millaisia näköaloja ne luovat ja miten ne palvelevat ammattikorkeakoulun uuden toimintakonseptin kehittämisessä (Virkkunen ym. 2010: 138).

Stadian sosiaalialan muutoslaboratoriossa on tullut esille, että nykyisessä käytännössä harjoittelut ovat opiskelijoille ”yksilöprojekteja” ja opettajille erillisiä toimintoja. Stadi-

assa ratkaisuksi suunniteltiin harjoittelujen kokoamista laajemmiksi, koulutusohjelman ja työelämän kehittämisen kannalta laajemmiksi kokonaisuuksiksi, jolloin tutkimus- ja kehittämishankkeet on myöhemmin helpompi kytkeä tukemaan toisiaan. (Virkkunen ym. 2010: 156.) OSMOS-projektissa yhteistyön edistämiseksi ja juurruttamiseksi perustettiin yhteistyöelin ”Juuri” loppuvuodesta 2010. Yhteistyöelimessä on opettajien ja työntekijöiden edustus, joka suunnittelee lukukausittain opintojaksoihin sellaiset oppimistehtävät, jotka hyödyttävät win-win periaatteella sekä kenttää että opetusta.

Projektin aikana verkkopohjainen oppimisympäristö KPE osoittautui erinomaiseksi tiedon tallentamisessa, rakentamisessa ja oppimisessa. Myös Virkkusen ym. (2010: 129, 161) mukaan uudet digitaaliset teknologia-alustat ovat hajautettujen innovaatioprosessien organisoimista ja koordinoimista palvelevia infrastruktuureja. Ne jäsentävät kehittämisen kohteen ja luovat pohjan kehittämiseen osallistuvien toimijoiden yhteistoimintayhteisön muodostumiselle. Consoli ja Patrucco (2008: 704) esittävät, että teknologia alustat sopivat monimutkaisten prosessien hallintaan ja mahdollistavat informaation sujuvan käsittelyn. Myös Koivumäen tutkimuksen tulokset (2002: 91) vahvistavat, että omien kokemusten ja osaamisen jakaminen ja käsittely avoimessa oppimisympäristössä on väline uuden oppimiseen.

Tutkimuksen tulosten mukaan sosiaaliohjaus on varsin ammattinimikkeeseen sidottua, sen hahmottaminen on vaikeaa ja vielä muotoa ja sisältöä hakevaa. OSMOS-projektissa yhteistyön myötä monikulttuurisen sosiaaliohjauksen tutkiminen ja kehittäminen käynnistyivät. Jatkossa sosiaaliohjausta on lähestyttävä eri näkökulmista ja tuotettava uusia innovatiivisia työtapoja. Monikulttuurinen sosiaaliohjaus on ilmiönä uusi, ja sen käsittelemisessä ja opettamisessa tarvitaan uusia käsitteitä. Myös Virkkunen (2011: 8) esittää, että toimintakonseptien kehittämisessä tarvitaan uusia käsitteitä ja teorioita, joiden avulla uusia haasteita voidaan ymmärtää niihin vastaamiseksi. Liukkosen ja Lukmanin (2007: 171) mukaan Helsingin sosiaaliviraston tehtävärakenteiden ja toimintamallien kehittämishankkeessa ehdotetaan, että sosiaaliohjaajien työtä on laajennettava lähityötä laajemmaksi ja sen ensisijaisena lähtökohtana on oltava asiakkaan tarpeet.

Yhteistyö sujui hyvin opiskelijoiden, Itäisen perhekeskuksen työntekijöiden ja opettajien kesken. Opiskelijat motivoituivat oikean tekemisen ja hyvän yhteistyön myötä. Aiemmat tutkimukset osoittavat, että koulutusohjelman työelämäsuhde heijastuu opiske-

lumotivaatioon (Virkkunen ym. 2010: 150). Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että Metropolia Ammattikorkeakoulun ja työelämän toimijoiden kesken syntyi toimiva yhteistyöverkosto. Yhteistoiminnallisen oppimisen peruspiirteitä ovat avoin ja läheinen vuorovaikutus ryhmän jäsenten välillä, yksilöllinen vastuu omasta ja muiden oppimisesta, sosiaaliset taidot sekä prosessin ja oppimistulosten arviointi oppimisen ymmärtämiseksi ja työskentelyvalmiuksien kehittämiseksi (Paukkunen 2003: 48). Uudenlaisen toimintakonseptin kehittyminen vaatii monien samanaikaisten muutosten tekemistä ja siihen liittyvää laajaa osaamista ja keskustelua. Kehittäjäryhmästä pitää muodostua määrätietoinen kollektiivinen toimija. Toimijuuden kehittyminen on kehitystyön edellytys ja samalla myös mahdollisuus. (Hyrkkänen 2007.)

OSMOS-projektin aikaiseen opetukseen osallistuneet opiskelijat saivat projektin myötä syvempiä oppimiskokemuksia ja realistisen kuvan sosiaaliohjauksesta. Opiskelijat kertoivat omien asenteidensa muuttuneen sekä itseluottamuksensa kasvaneen. Tehtävien myötä syntyi yhteyksiä työelämään ja kiinnostus sekä sosiaaliohjaukseen että monikulttuuriseen työhön kasvoi. Jatkossa heitä on sitoutettava myös opetuksen kehittämiseen.

Korkeakouluopiskelijat arvostavat hyvää ja asiantuntevaa opetusta, ja arvostusta lisää opetuksen integroiminen tutkimustyöhön pedagogisesti mielekkäällä tavalla. Tämän toteutuminen vaatii ammattikorkeakoulun ja työelämän yhteistyön sovittamista (Rissanen 2008: 12–13.) Opiskelijoiden osallistuessa tutkimaan käytännössä esiintyvien ongelmien syitä sekä tuottamaan ja kokeilemaan uusia ratkaisuja, he oppivat samalla näkemään työkäytännöt muuttuvina ja muutettavina. Myöhemmin he pystyvät paremmin tarkastelemaan kriittisemmin työpaikkansa käytäntöjä ja uudistamaan niitä. (Virkkunen 2011: 11.)

Projektin toimijoiden ymmärrys monikulttuurisesta työstä ja sosiaaliohjauksesta kasvoi, ja he kykenivät sen myötä vaikuttamaan opetuksen laatuun. Jatkossa Itäisen perhekeskuksen osallisuutta on vahvistettava, ja heidän osallistumisensa opetukseen on juurrutettava. Rissanen (2008: 12–13) esittää tutkimuksessaan, että työelämä odottaa tutkimuksellisen yhteistyön myötä käyttökelpoisia tuloksia ja tutkintojen osaamistason paranevan. Opettajat puolestaan odottavat oman osaamisensa ja työhyvinvointinsa paranevan, jotta työelämän vaatimusten ja opetuksen yhteensovittaminen olisi miele-

kästä ja motivoivaa. Opettajien työnkuvan painopiste on muuttunut varsinaisesta opettamisesta aiempaa enemmän työelämysuhteiden kehittämiseksi (Varmola 2008: 29).

Monikulttuuristen asiakkaiden käsityksiä ei tutkittu tässä arvioinnissa, mutta toimijoiden mukaan asiakkaat hyötyivät projektista monin tavoin ja jatkossa heidän osallisuuttaan on lisättävä. Projektin myötä syntyi uusia ideoita jatkossa toteutettaviksi: lisää ryhmätoimintaa maahanmuuttajataustaisille asiakkaille, etsivää työtä, asiakkaiden kohtaamisiin parityötä suomalaisen ja maahanmuuttajataustaisen työntekijän kesken, yhteisöllisten/verkottuneiden kuten esimerkiksi koulu- ja kasvatustietoverkoston kehittäminen ja monikulttuurisen osaamiskeskuksen perustaminen. Uudet ideat tukevat Rissasen näkemystä (2008: 11–12), jonka mukaan ammattikorkeakoulujen on kehitettävä asiantuntijuuttaan siten, että tuetaan oppivien verkostojen rakentamista ihmisten välille siten, että ne mahdollistavat hiljaisen tiedon välittämisen ja mahdollistavat oppijan aktiivisen roolin. Dialogien syntymistä on edesautettava. Ammattikorkeakoulujen asiantuntijuus näyttäytyy siinä, miten tietoa osataan jakaa niissä tilanteissa, joissa siitä on eniten hyötyä.

Arvioinnin tulosten perusteella voidaan sanoa, että projektille asetetut yksilöidyt tavoitteet toteutuivat melko hyvin. Yhteistyö tiivistyi ja syveni Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Itäisen perhekeskuksen välillä, opintojaksoja kyettiin kehittämään enemmän työelämälähtöiseksi ja toimijoiden, työntekijöiden sekä opiskelijoiden monikulttuurinen osaaminen kehittyi. Opiskelijoiden kiinnostus monikulttuuriseen työhön kasvoi, mutta tässä vaiheessa on vielä mahdoton arvioida, onko projekti tehostanut heidän monikulttuuriseen työhön rekrytoitumista. Tämän arvioinnin perusteella ei voida sanoa, miten maahanmuuttajataustaiset asiakkaat ovat kokeneet sosiaaliohjauksen vastanneen heidän tarpeisiinsa. Arvioinnin tulokset eivät anna myöskään vastausta siihen, oliko sosiaaliohjauksen opetus ja käytännön toteutus monikulttuurisille perheille laadukasta.

7.2 Eettiset kysymykset

Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu, että tutkimuksen tekijä noudattaa rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimuksen tekemisessä, tulosten tallentamisessa, esittämisessä ja arvioinnissa. Tutkija soveltaa tieteellisen tutkimuksen mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta- ja muita menetelmiä ja ottaa huomioon muiden tutkijoiden

tekemän työn ja saavutukset asianmukaisesti ja kunnioittavasti. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 132.)

Olen toteuttanut tämän arviointitutkimuksen tieteelliseen käytäntöön kuuluvien eettisten periaatteiden mukaan. Olen kirjannut tutkimuksen toteutuksen ja raportoinnin mahdollisimman yksityiskohtaisesti, ja haastateltavia kohtelin asiallisesti heidän omia näkemyksiään kunnioittaen. Haastattelujen tekemiseen pyysin asianomaisilta kirjallisen suostumuksen, ja haastattelut litteroitiin sanasta sanaan. Haastattelujen tekemisessä ja kirjaamisessa käytin haastatelluista koodinimiä, jotta heidän henkilöllisyytensä ei paljastuisi missään vaiheessa. Kirjallisesti saadut kyselyvastaukset numeroin niiden saapumisjärjestyksessä.

Erityisesti laadullisissa tutkimuksissa aineistojen arkistointia pidetään usein eettisesti arveluttavana. Haastateltaville on myös tärkeää, että tutkija on puolueeton eikä arvioi haastateltavien mielipiteitä ja kokemuksia. (Kuulan – Tiitinen 2010: 447.) Ryhmähaastatteluja tehtäessä huomasin haluavani ohjata keskustelua tiettyyn suuntaan, mutta pidättäydyin tekemästä johdattelevia lisäkysymyksiä. Myös sisällönanalyysiä tehdessäni pyrin puolueettomuuteen. Tutkimuslupia anoessani sovin asianomaisten tahojen kanssa, että kaikki arviointiaineisto tuhotaan silppurilla tutkimuksen päätyttyä ja näin tehtiin.

Arvioinnin eettisyyteen liittyy se, että arviointi on toteutettu korkeatasoisesti. Asianosaisilla on omat intressinsä, ja ne täytyy osata tunnistaa. Niitä pitää myös kunnioittaa, jotta arviointi on eettisesti vastuullista. (Robson 2001: 50–51.) Tässä arviointitutkimuksessa sekä Helsingin Itäisellä perhekeskuksella että Metropolian Ammattikorkeakoulun opettajilla ja muilla toimijoilla oli omat intressinsä osallistua projektiin. Esimerkiksi ammattikorkeakoululla on taustalla opetusta säätelevä laki, joka edellyttää työelämälähtöistä opetusta ja kaupungilla on strategia, joka ohjaa perhekeskuksen toimintaa. Tämän pystyin päättämään jossain määrin sisällönanalyysiä tehdessäni muun muassa siitä, että eri tahojen resurssointi projektiin oli erilaista. Arvioinnin tuloksissa se näkyi jonkin verran, mutta en esittänyt siitä arvottavia näkemyksiä.

Kivipellon (2006: 32) mukaan korkeatasoisen arvioinnin tekemiseen tarvitaan kaikkien toimijoiden sitoutumista. Arvioinnista tekee hyvän se, miten hyödyllisiä ja käyttökelpoi-

sia sen tulokset ovat. Tämän vuoksi on itsestään selvää, että arvioinnin tekemiseen on suhtauduttava vakavasti. Arviointitutkimuksen tekemiseen opinnäytetyönä päädyin juuri siksi, että koin sen tekemisen olevan hyödyllistä ja tärkeää sekä tehtävän antajalle että itselleni. Projektin toimijat olivat hyvin sitoutuneita arvioinnin tekemiseen, minkä osoitti palautettujen kyselyvastausten suuri määrä. Opinnäytetyön tekijänä päämääräni oli tutustua hyvin yksityiskohtaisesti arvioinnin tekemiseen oppimisprosessina. Tehtävä osoittautui erittäin haastavaksi mutta opettavaiseksi.

7.3 Arvioinnin luotettavuuden tarkastelu

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista ei ole olemassa mitään yksiselitteistä ohjetta. Tutkimusta arvioidaan kokonaisuutena, jolloin sen sisällön johdonmukaisuus on tärkeää. Luotettavuuden kriteereistä esitetään kirjallisuudessa erilaisia näkökulmia. Luotettavuuden totuusarvoina pidetään tutkimustulosten sovellettavuutta, pysyvyyttä ja neutraaliutta. Luotettavuutta arvioitaessa pitää tutkijan tekemän käsitteellistämisen ja tulkinnan vastata tutkittavien käsityksiä, ja tutkimukseen osallistuneiden riittävä kuvaus ja arvio kerätyn aineiston totuudenmukaisuudesta ovat luotettavuuden hyviä mittareita. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 134, 138.)

Arviointitutkimukseni perustui kolmenlaiseen aineistoon: ESR-raportteihin, kyselyaineistoon ja ryhmähaastattelujen litteroituun tekstiin. Aineistoista keräämäni tieto tuki toistaan, ja samat asiat toistuivat osittain kaikessa materiaalissa. Varsinkin pelkistetyn aineiston sijoittaminen eri alaluokkiin tuotti vaikeuksia. Luotettavuuden arvioimiseksi olen pyrkinyt kuvaamaan tutkimukseen osallistuneet ja tutkimusprosessin mahdollisimman seikkaperäisesti.

OSMOS-projektille asetetut tavoitteet olivat erittäin laajoja. Osallistuin projektin ohjausryhmän- ja toimijoiden kaikkiin kokouksiin sekä oppimislaboratoriotoimintaan puolen vuoden ajan perehtyäkseni hyvin projektin sisältöön. Uskon projektin toimijoiden vakuuttuneen kyvystäni toteuttaa arviointi, ja he vastasivatkin kyselyyni määräajassa. Projektin kokonaisuuden hahmottaminen oli melko helppoa verkkovälitteisen oppimisolustan avulla mutta yksittäisten osien sisällön tarkastelu vaikeaa. Osittain siihen vaikutti puutteellisesti tallennettu tieto. Projektissa ei ollut myöskään määritelty kaikkia

käsitteitä riittävän selkeästi, kuten mitä tavoitteiksi asetetuilla malleilla ja rakenteilla tarkoitettiin, mikä vaikeutti haastattelukysymysten laadintaa.

Arvioija vaikuttaa omalla asennoitumisellaan merkittävästi arvioinnin onnistumiseen. Ystävällisyys, kunnioitus ja toisen osaan eläytyminen vaikuttavat luottamuksellisuuden syntymiseen ja helpottaa haastateltavien avautumista. (Robson 2001: 53.) Arvioin onnistuneeni hyvin ryhmähaastattelutilanteissa. Keskustelimme ensin yleisistä opiskeluun liittyvistä asioista ja tutustuimme toisiimme luodaksemme hyvän ilmapiirin haastatteluille. Samaistuminen ja toisen osaan eläytyminen oli helppoa, koska olen itse opiskelija. Osa haastatelluista oli valmistautunut etukäteen kirjoittamalla vastauksia paperille, mikä oli mielestäni osoitus opiskelijoiden vakavasta suhtautumisesta tutkimukseen. Ryhmähaastattelut antoivat lähinnä lisätietoa projektin toimijoiden näkemyksiin, eikä niitä tehtäessä pyritty saavuttamaan saturaatiota sisällön suhteen. Nämä kaksi ryhmähaastattelua tehtiin tilaajan toiveesta, vaikka esitin, että vähäisen opiskelijoiden osallistumisen vuoksi ne eivät ole luotettavia.

Tavoitteiden toteutumisen arviointi osoittautui haastavaksi, enkä ilmeisesti onnistunut pilkkomaan kysymyksiä riittävän pieniin osiin. Yksi kyselyyn vastaajista kirjoittikin vastauksissaan, että kysymykset olivat vaikeita. Suurin osa kirjalliseen kyselyyn vastanneista kirjoitti vastauksensa lyhyillä irrallisilla lauseilla odottamieni essee-vastausten sijaan. Arvioitavan aineiston määrä jäi kaiken kaikkiaan melko pieneksi. Aineistosta pystyi arvioimaan, mikä OSMOS-projektissa oli toimivaa ja missä oli vielä kehitettävää. Lisäksi arviointikysymyksillä saatiin tietoa uusista ideoista, joita projektissa voidaan mahdollisesti jatkossa hyödyntää.

Arvioinnin luotettavuutta heikentää se, että tutkimuksen pääkohderyhmänä ja tietojen antajana olivat projektin toimijat eli he arvioivat omaa toimintaansa ja saavutuksiaan projektissa. Arvioinnissa olisi pitänyt kuulla monikulttuuristen asiakkaiden sekä laajemmin myös opiskelijoiden käsityksiä ja kokemuksia projektin onnistumisesta, jolloin tutkimus olisi voinut olla myös vaikuttavuuden arviointia. Valitettavasti monikulttuuristen asiakkaiden osallistuminen oli vähäistä, ja heidän sekä opiskelijoiden tavoittaminen vaikeaa, minkä vuoksi tarkastelua ei voitu näiltä osin tehdä. Koska tämän arvioinnin tulokset keskittyvät projektin toimijoiden käsityksiin, on tämä tutkimus oikeastaan prosessiarviointi. Projektin ekspansiivisen oppimisen malli toteutuu vasta siinä vaiheessa,

kun projektin toiminta on kyetty vakiinnuttamaan osaksi ammattikorkeakoulun ja työelämän välistä toimintaa. Vasta toiminnan juurruttua voidaan luotettavasti arvioida ekspansiivisen oppimisen mahdollisuudet ja hyödyt tässä kontekstissa.

8 Päätelmät

Työelämälähtöinen opetus on ammattikorkeakoulujen tämän päivän suurimpia haasteita. Siitä löytyvät mahdollisesti menestyvän ammattikorkeakoulun edellytykset, josta hyötyvät sekä opettajat, opiskelijat, asiakkaat että työelämä. Opiskelijat motivoituvat työelämälähtöisestä tavasta opiskella, ja opiskelijana myös itse koin oppimislaboratorio-toiminnan erittäin mielenkiintoiseksi ja hyödylliseksi tavaksi kehittyä ja jakaa omaa osaamistaan. Yhteiskehittelyyn perustuva oppiminen tarjoaa rikkaan sosiaalisen yhteisön, jossa asioita voidaan lähestyä ja kehittää monen asiantuntijan eri lähtökohdista. Työelämän toimijoille tämä antaa tilaisuuden sellaiseen ajatusten vaihtoon, mikä arjen työympäristössä ei ole mahdollista. Yhteiskehittelyssä työ kehittyy yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten mukana arjen tarpeista lähtien, jos asiakkaat saadaan osallistettua toimintaan. Asiakkaiden osallistamisen osalta on kuitenkin syytä pohtia, onko osallistaminen oikeus, velvollisuus vai mahdollisuus ja kenen näkökulmasta asiaa silloin tarkastellaan.

Ekspansiivisen oppimisen toimintatavasta palataan nopeasti vanhaan toimintatapaan, ellei juurtumista tueta ammattikorkeakoulun johdon taholta. Kulttuurit muuttuvat hitaasti ja muutoksia on tapahduttava ensin yksilötasolla. Oman toimintatavan muuttaminen vaatii puolestaan ponnisteluja. Yhteiskehittely edellyttää opettajilta lisäpanoksia sekä ajankäytön että oman osaamisen kehittämisen osalta. Myös työelämän eri toimijoilla on erilaiset lähtökohdat osallistua yhteiskehittelyyn kaltaiseen toimintaan, ja muuttuakseen pysyväksi käytännöksi vaatii se muutoksia organisaation strategiatasolla riittävien resurssien varmistamiseksi. Arvioinnin tulokset voivat kannustaa avoimeen keskusteluun yhteiskehittelyn mahdollisuuksista sekä lisätä motivaatiota ja sinnikkyyttä uusien toimintatapojen kehittämiseksi ja juurruttamiseksi ammattikorkeakouluissa.

Lähteet:

Alasoini, Tuomo – Hanhike, Tiina – Lahtonen, Maarit – Ramstad, Elise – Rouhiainen, Nuppu 2006: Tuntosarvia ja tulkkveja: oppimisverkostot työelämän kehittämistoiminnan uutena muotona. Raportteja 50. Helsinki: Työministeriö/TYKES .

Alasoini, Tuomo – Lahtonen, Maarit – Rouhiainen, Nuppu – Sweins, Christina – Hulkko-Nyman, Kiisa – Spangar, Tuomo 2011: Linking Theory and Practise. Learning Network at the Service of Workplace Innovation. Raportteja 75. Helsinki: Työministeriö/TYKES.

Arviointi sosiaalipalveluissa. Katsaus arvioinnin peruskysymyksiin. 2001. Stakes, FinSoc Työpapereita 3/2001. Helsinki: Stakes.

Consoli, Davide – Patrucco, Pier Paolo 2008: Innovation Platforms and the Governance of Knowledge: Evidence from Italy and the UK. Economics of Innovation and New Technology. 17(7). 701–718.

Engeström, Yrjö 2004: Ekspansiivinen oppiminen ja yhteiskehittely työssä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Flanagan, John C. 1954: The critical incident technique. Psychological Bulletin. 51 (4). 327–358.

Laki 2003/351. Verkkodokumentti:
<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030351>>. Luettu 8.6.2011.

Helsingin kaupungin strategiaohjelma 2009-2012. Verkkodokumentti:
<<http://www.hel2.fi/taske/julkaisut/2009/Strategiaohjelma.pdf>>. Luettu 17.5.2011.

Helsingin kaupunki. Infopankki-toimitus Selma 2010. Verkkodokumentti:
<http://www.selma-et.fi/FI/education/course.asp?id=75&back=educators>. Luettu 26.11.2010.

Herranen, Jatta – Sirkkilä, Hannu 2008: Työelämälähtöisyydestä työelämäkeskeisyyteen –ammattikorkeakoulujen pedagogiset innovaatiot tutkimus- ja kehitystyön tukena. Teoksessa Kotila Hannu - Mutanen Arto (toim.): Opetuksen ja tutkimuksen kiasma. Helsinki: Edita Prima Oy. 90–111.

Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2009: Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hyrkkänen, Ursula 2007: Käsityksiä ajatuksen poluille. Ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistoiminnan konseptin kehittäminen. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopiston käyttäytymistieteellinen tiedekunta.

Jaroma, Anneli – Väättäminen, Rauni – Tarhonen, Tuula 2008: T&K-toiminnan ja opetuksen rajapinnoilla. Teoksessa Kotila, Hannu – Mutanen, Arto (toim.): Opetuksen ja tutkimuksen kiasma. Helsinki: Edita Prima Oy. 36–52.

Kajamaa, Anu – Kerosuo, Hannele – Engeström, Yrjö 2008: Työelämän kehittämisprojektien seuraamusten jäljillä –uusi näkökulma arviointitutkimukseen. Hallinnon Tutkimus 4. 61–79.

Kantola, Ismo – Keto, Ulla – Nykänen, Marjo 2009: Avaimia arvioinnin tehokkaampaan hyödyntämiseen. Turun ja Mikkelin ammattikorkeakoulujen benchmarking. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 10. Tampere: Korkeakoulujen arviointineuvosto.

Kaljonen, Päivi 2010. Yliopettaja/projektipäällikkö. Metropolia Ammattikorkeakoulu/OSMOS-projekti. Henkilökohtainen tiedonanto 8.11.2010.

Kaljonen, Päivi – Lallimo, Jiri 2010: Matkalla yhteiskehittelyyn -kokemuksia ammattikorkeakoulun ja työelämän yhteistyöstä: OSMOS -osallistava monikulttuurinen sosiaaliohjaus -projekti. Verkkodokumentti:
<http://www.muutoslaboratorio.fi/files/Konsepti_KaljonenLallimo.pdf>. Luettu 7.11.2010.

Kantola, Ismo – Keto, Ulla – Nykänen, Marjo 2009: Avaimia arvioinnin tehokkaampaan hyödyntämiseen. Turun ja Mikkelin ammattikorkeakoulujen benchmarking. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 10. Tampere: Korkeakoulujen arviointineuvosto.

Kivipelto, Minna 2006: Sosiaalityön kriittinen arviointi. Sosiaalityön kriittisen arvioinnin perustelut, teoriat ja määritelmät. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja A: tutkimuksia 3. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

Koivumäki, Leena 2002: Projektiopiskelu ammattikorkeakouluopiskelijoiden ja työelämän taitajien kokemana. Lisensiaatintutkimus. Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus. Tampere: Tampereen yliopisto.

Kurki, Anna-Leena 2010: Aikuiskasvatustieteen ja työn kehittämisen maisteriohjelma. Oppimisen johtaminen uuden toimintakonseptin käyttöönotto- ja vakiinnuttamisvaiheessa. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteiden laitos.

Kuula, Arja – Tiitinen, Sanna 2010: Eettiset kysymykset ja haastattelujen jatkokäyttö. Teoksessa Ruusuvoori, Johanna – Nikander, Pirjo – Hyvärinen, Matti (toim.): Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Kyngäs, Helvi – Vanhanen, Liisa 1999: Sisällön analyysi. Hoitotiede. 11 (1). 3–12.

Lehtonen, Elina – Öhman, Johanna 2000: Projektin mahdollisuudet työmenetelmien kehittäjänä: tutkimus Salon seudulla toteutetusta Synergia-projektista ja sen vaikutuksista lasten ja nuorten psykososiaaliseen palvelujärjestelmään. Pro gradu – tutkielma. Turku: Turun yliopisto. Sosiaalipolitiikka.

Lehtonen, Ulla 2008: Yhteistyön kuvaus koulutusorganisaation ja työelämän välillä. Laadullinen tutkimus ammattikorkeakoulun opettajan, opiskelijoiden työelämän edustajien kokemuksista yhteisessä hankkeessa. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Hoitotieteen laitos.

Lehtosaari, Jonna 2008: Varhaisen tuen ja sosiaaliohjauksen konsultti. Varhaisen tuen hanke 2008. Selvityksiä 14. Helsinki: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.

Liukonen, Ritva – Lukman, Leena 2007: Sosiaalialan tehtävärakenteiden ja toimintamallien kehittäminen Helsingin kaupungin sosiaalivirastossa. Tehtyhanke. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto: oppaita ja työkirjoja 5. Helsinki: Yliopistopaino.

Metropolia Ammattikorkeakoulu. Tietoa Metropoliasta. Verkkodokumentti: <<http://www.metropolia.fi/tietoa-metropoliasta/>>. Luettu 8.6.2011

Metropolia Ammattikorkeakoulu. Opinto-opas 2011. Metropolian sosiaalialan koulutusohjelman opetussuunnitelma. Verkkodokumentti: <<http://opinto-opas-ops.metropolia.fi/index.php?rt=index/nuoretJaAikuiset/SS11S1&lang=fi>>. Luettu 10.09.2011.

Nevalainen, Niina – Tuominen, Jari 2010: Varhaisen tuen ja lastensuojelun sosiaaliohjaus Helsingin Itäisessä perhekeskuksessa. YAMK-opinnäytetyö. Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulu.

Patton, Michael Quinn 1996: A world larger than formative and summative. Evaluation Practice. 17 (2). 131–144.

Paukkunen, Leena 2003: Sosiaali- ja terveysalan yhteistyöosaamisen kehittäminen: koulutuskokeilun arviointitutkimus. Development of collaborative competence in social and health care: assessment of experimental education. Väitöskirja. Kuopio: Kuopion yliopisto.

Peitio, Petri 2005: Arvioinnin soveltuvuus sosiaalityössä. Tapauksena realistinen arviointi huumeongelman yksilökohtaisessa palveluohjauksessa. Stakes. FinSoc. Työpapereita 4. Helsinki: STAKES.

Projektihakemus 2008. OSMOS-projekti. Verkkodokumentti: <<https://www.eura2007.fi/eura/hakemus/HakemusProject.do>>. Luettu 11.10.2010.

Projektikuvaus 2010. OSMOS-projekti. Verkkodokumentti: <<http://wiki.metropolia.fi/display/osmos/Projektikuvaus>>. Luettu 11.10.10.

Projektin arviointisuunnitelma 2009. OSMOS-projekti. Ei julkaistu.

Robson, Colin 2001: Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Helsinki: Tammi.

Rissanen, Riitta 2008: Tutkimus- ja kehitystyön ja opetuksen liitto – Näkökulmia ammattikorkeakoulun perustehtävistä. Teoksessa Kotila, Hannu – Mutanen, Arto (toim.): Opetuksen ja tutkimuksen kiasma. Helsinki: Edita Prima Oy. 11–22.

Ruusuvuori, Johanna – Nikander, Pirjo – Hyvärinen, Matti (toim.) 2010: Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2009: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Varmola, Tapio 2008: Tutkimus- ja kehitystyön ja opetuksen liitto – Näkökulmia ammattikorkeakoulun perustehtävistä. Teoksessa Kotila, Hannu – Mutanen, Arto (toim.): Opetuksen ja tutkimuksen kiasma. Helsinki: Edita Prima Oy. 25–35.

Virkkunen, Jaakko 2011: Työelämän ja ammattikorkeakoulun yhteiskehittely. Teoksessa Kaljonen, Päivi – Matinheikki-Kokko, Kaija (toim.): Osallistava monikulttuurinen sosiaaliohjaus. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. 183–200.

Virkkunen, Jaakko – Ahonen, Heli – Schaupp, Marika – Lintula, Leila 2010: Toimintakonseptin yhteisen kehittämisen mahdollisuus. Raportteja 70. Helsinki: Tykes.

Virkkunen, Jaakko – Ahonen, Heli – Lintula, Leila 2010: Uuden toimintakonseptin kehittäminen ammattikorkeakouluun. Muutoslaboratorio yhteisen kehittämisen välineenä. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian julkaisuja sarja A: tutkimukset ja raportit 13. Helsinki: Stadia ammattikorkeakoulu.

Virtanen, Petri 2007: Arviointi. Arviointitiedon luonne, tuottaminen ja hyödyntäminen. Edita Prima Oy: Helsinki.

Saatekirje tutkimukseen osallistuville

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on arvioida OSMOS-projektin tavoitteiden toteutumista. Tutkimus on opinnäytetyö Metropolia Ammattikorkeakoulun ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon Kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelmassa. Opinnäytetyön ohjaaja on Metropolia ammattikorkeakoulun yliopettaja TtT Liisa Kuokkanen (puh. 050 347 2684).

Tämä kysely on tarkoitettu kaikille OSMOS-projektin toimijoille. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Käsittelen tiedot luottamuksellisesti, henkilöllisyytesi ei paljastu missään vaiheessa ulkopuolisille ja yksittäisen vastaajan henkilötiedot eivät tule lainkaan tutkijan tietoon. Myöskään tuloksissa eivät yksittäisen vastaajan tiedot tule esiin. Tulokset julkaistaan syksyllä 2011 ja tuloksia voi kysyä allekirjoittaneelta.

Pyydän, että vastaat kaikkiin kysymyksiin huolellisesti. Vastauksesi on erittäin tärkeä projektin kehittämiseksi. Vastauslomakkeeseen tai tutkimukseen liittyvissä kysymyksissä voit ottaa yhteyttä tutkijaan. Postita vastauksesi palautekuoressa allekirjoittaneelle 15.2.2011 mennessä.

Kiitos vastauksestasi!

Jaana Leinonen
Sosionomi-diakoni (AMK)
jaana.k.leinonen@metropolia.fi, puh. 040 589 8468

Suostumus haastatteluun

Tämän haastattelun tarkoituksena on arvioida OSMOS-projektin tavoitteiden toteutumista. Haastattelusta saamaani aineistoa käytän opinnäytetyössäni, joka liittyy Metropolia ammattikorkeakoulun ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon Kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelmaan. Opinnäytetyön ohjaaja on Metropolia ammattikorkeakoulun yliopettaja TtT Liisa Kuokkanen (puh. 050 347 2684)

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista. Käsittelen tiedot luottamuksellisesti, henkilöllisyytesi ei paljastu missään vaiheessa ulkopuolisille ja yksittäisen vastaajan henkilötiedot eivät tule lainkaan tutkijan tietoon. Myöskään tuloksissa eivät yksittäisen vastaajan tiedot tule esiin. Tulokset julkaistaan syksyllä 2011 ja tuloksia voi kysyä allekirjoittaneelta. Haastattelu on erittäin tärkeä projektin kehittämiseksi.

Suostun haastatteluun

Helsingissä ____/____. 2011

Allekirjoitus

Kiitos vastauksestasi

Jaana Leinonen

Sosionomi-diakoni (AMK)

jaana.k.leinonen@metropolia.fi, puh. 040 589 8468

1. OSMOS-projektin tavoitteena oli yhteistoiminnallinen, laadukas sosiaaliohjauksen opetus ja käytännön toteutus monikulttuurisille perheille.

- Opetuksesta
- Yhteistyöstä: opettajat, opiskelijat ja työntekijät
- Sosiaaliohjauksesta
- Seminaareista

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

- Mitä hyvää ja/tai kehitettävää siinä on?

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on the right side, suggesting it's resting on a surface. There is no handwriting or other markings on the paper.[illegible]

d) Onko kiinnostuksesi monikulttuuriseen työhön muuttunut projektin aikana? Jos, niin millä tavalla?

2. Toisena tavoitteena oli ammattikorkeakoulun ja työelämän yhteiskehittelyyn perustuvi-
en työmallien ja rakenteiden kehittäminen.

Työmalleilla tarkoitetaan pilotoinnin kautta kehitettyjä malleja, joita ovat lasten ja vanhempien voimavararyhmät, mentorointi, asiakkaille tehty palveluohjausteot sekä vanhemmuustyöpaja ja ”jalkautetun” palveluohjauksen malli.

Ammattikorkeakoulun ja työelämän yhteiskehittelyn malleja ovat myös opintojaksojen oppimistehtävät ja oppimislaboratoriotointa.

Rakenteilla tarkoitetaan Metropolian ja työelämän välisiä sopimuksia siitä, kuinka yhteistyötä toteutetaan.

a) Mitä hyötyä kehitetyistä työmalleista ja rakenteista on ollut ja miten ne ovat muuttaneet toimintaa?

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

[illegible]

Kiitos vastauksistas

Kiitos vastauksistasi!

OSMOS-projektin arviointitutkimuksen tulosten luokittelu.

alaluokka	yläluokka	yhdistävä luokka
opetuksen integrointi onnistunut opetuksen integroinnissa juurtumista kokemukset kurseista myönteisiä teoria hyödyksi asiakastyössä	Opetus	TOIMIVAA
case-tehtävät hyviä toiminnalliset menetelmät hyödyllisiä oppimislaborio toimiva yhteiskehittelyssä Verkkopohjainen oppimisympäristö erinomainen työmallit hyviä yhteistyömallien juurruttaminen hyvällä alulla seminaarit onnistuneita tuotetaan uutta tietoa kirjoittamalla yhteistyöelin perustettu pilottien ja menetelmien rakentamista ja arviointia yhdessä	Menetelmät	
tutkiminen ja kehittäminen käynnistynyt työn vertailu hedelmällistä	Sosiaaliohjaus	
työ- ja vastuunjako toiminut hyvin Opiskelijoiden, työntekijöiden, lehtoreiden kesken sujuvaa yhteistyö syventynyt yhteistyöverkosto syntynyt opiskelijat motivoituvat yhteistyöstä kentällä ei kiinnostusta yhteistyöhön	Yhteistyö	
opiskelijat sitoutuneet hyvin syvempiä oppimiskokemuksia opiskelijat saaneet realistisen kuvan sos.ohjauksesta itseluottamus kasvanut muutti asenteita syntyi yhteyksiä työelämään kiinnostus palveluohjaukseen kasvanut kiinnostus moku-työhön kasvanut	Opiskelijat	
ymmärrys syventynyt tieto-taito kasvanut saanut pohtimaan	Toimijat	
leikkipuistossa juurtumista tapahtunut leikkipuisto saanut tukea ryhmän avulla kontakti asiakkaisiin moku-työ saanut tukea rakenteista lasten taitoja vahvistettu lapset saaneet huomiota lasten avoin ryhmä yksilöitä tukeva vertaistuki somaliäideille	Asiakkaat	

alaluokka	yläluokka	yhdistävä luokka
kielivaikeudet harjoittelussa kentän tarpeista kurssisisältöihin konkreettisuutta kurssin aikataulutuksessa puutteita lisää moku-opintoja tarvitaan uusia käsitteitä johdon tuki resurssit projektin toimintatapa juurrutettava osa-alueita kehitettävä maltillisesti kiinnostuneiden kanssa sitouttamista kehitettävä	Opetus	KEHITETTÄVÄÄ
labran välineitä kehitettävä lisää kriittisyyttä omiin toimintatapoihin työmallien kehittelyä yhteistyössä seminaarien tiedottamista parannettava seminaarien sisältöä monipuolistettava seminaareihin lisää vuorovaikutusta toimintamallit eivät ole juurtuneet sosiaalityön haasteiden kartoitus juurrutettava	Menetelmät	
hahmottaminen vaikeaa muotoa ja sisältöä hakevaa sos.ohjausta lähestyttävä eri näkökulmista tarve tuottaa uusia innovatiivisia työtapoja	Sosiaaliohjaus	
opiskelijoilla ei käsitystä yhteistyöstä toimivampi yhteistyö kentän kanssa	Yhteistyö	
opiskelijoita sitoutettava opetuksen kehittämiseen	Opiskelijat	
kentän työntekijöiden osallisuutta vahvistettava kentän työntekijöiden osallistuminen opetukseen juurrutettava työntekijä mukaan asiakaskäynnille työntekijöiden vaihtuvuus haittaa muutosvastarinta opettajien ohjauksessa puutteita osa sos.ohjaajista ei saanut projektista mitään	Toimijat	
mamujen osallistamisen osalta tavoitteet ylimitoitettuja mamuja osallistettava asiakkaiden kulttuurista huomioitava	Asiakkaat	

alaluokka	yläluokka	yhdistävä luokka
mamuille ryhmätoimintaa parityötä suomalaisen ja mamun kesken etsivä työ yhteisölliset/ verkottuneet työvälineet (koulu- ja kasvatusverkosto) Monikulttuurisen osaamiskeskuksen perustaminen	UUDET IDEAT	